

**Adgangen til ny prøving av saker om tilbakeføring av barn
etter omsorgsovertakelse**

Kandidatnummer: 638

Til sammen 17 833 ord

25.04.2008

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	Presentasjon av oppgaven	1
1.2	Kilder og metode	2
1.3	Fremstillingen videre	3
<u>2</u>	<u>BARNEVERNRETTSLIGE PRINSIPPERS OG RETTSSIKKERHETENS BETYDNING FOR SAKSBEHANDLINGEN</u>	<u>4</u>
2.1	Generelt	4
2.2	Prinsippet om barnets beste	4
2.3	Det biologiske prinsipp	5
2.4	Det mildeste inngreps prinsipp	6
2.5	Rettsikkerhet	7
<u>3</u>	<u>BAKGRUNNEN FOR ENDRINGENE</u>	<u>10</u>
3.1	Kritikk fremmet om den tidligere rettstilstanden	10
3.2	Begrunnelsen for endringen av bvl § 4-21	13
3.3	Begrunnelsen for endringen av tvl § 36-10 (3)	15
<u>4</u>	<u>SKRANKENE I BVL § 4-21</u>	<u>18</u>

4.1	Generelt	18
4.1.1	Materielle vilkår.....	18
4.1.2	Prosessuelle vilkår	19
4.1.3	Andre måter et vedtak kan falle bort på.....	20
4.2	Forholdet til menneskerettighetene	21
4.3	Nærmere om tolkningen av den nye bestemmelsen	22
4.3.1	Generelt.....	22
4.3.2	Vesentlig endring vis av vis barnets alder.....	22
4.3.3	Barnets mening	24
4.3.4	Endringer i tilknytning til fosterhjemmet.....	24
4.3.5	Relasjonen til de biologiske foreldrene.....	25
4.3.6	Endring i foreldreansvaret.....	26
4.4	Andre relevante prosessuelle spørsmål	27
4.4.1	Høring av barnet	27
4.4.2	Mulighetene til å benytte forenklet saksbehandling.....	28
4.5	Undersøkelse av forskjeller i praksis før og etter lovendringen	28
5	<u>SILINGSADGANGEN I TVL § 36-10 (3)</u>	<u>30</u>
5.1	Innledning	30
5.2	Forholdet til menneskerettighetene	30
5.3	Nærmere om tolkningen av silingsbestemmelsen	31
5.4	Undersøkelse av forskjeller i praksis før og etter lovendringen	33
6	<u>DE LEGE FERENDA</u>	<u>35</u>
6.1	Generelt	35
6.2	Bvl § 4-21 (1) 1.pkt	35

6.3	Avsluttende vurdering av endringen i bvl § 4-21	36
6.4	Avsluttende vurdering av endringen i tvl § 36-10 (3).....	38
7	<u>LITTERATURLISTE .....</u>	<u>40</u>

1 Innledning

1.1 Presentasjon av oppgaven

Denne oppgaven omhandler begrensningene i adgangen til å få prøvet sin sak på nytt i forbindelse med spørsmålet om tilbakeføring av barn som er tatt under omsorgsovertakelse av barnevernet. I den forbindelse vil jeg i hovedsak se på to relativt nylige endringer, som har ført til at det nå skal mer til å få prøvet en tilbakeføringssak enn det gjorde tidligere.

Den første endringen gjelder lov om barneverntjenester av 17/7-1992 Nr. 100 (bvl) § 4-21 (2). Denne paragrafen regulerer, som overskriften tilsier, oppheving av vedtak om omsorgsovertakelse. Bestemmelsen kommer dermed til anvendelse ved spørsmålet om tilbakeføring av barn til sine biologiske foreldre. Den har hele tiden inneholdt en sperrefrist som hindrer at saker kan behandles i løpet av det første året etter siste behandling for fylkesnemnd eller domstol, jf annet ledd første punktum. Endringen består i at det har blitt føyet til et punktum, som er ment å hindre at det føres unødige saker. Dette gjelder tilfeller hvor barnet etter en tidligere avgjørelse ikke ble flyttet tilbake til sine biologiske foreldre, fordi de var blitt så sterkt knyttet til sitt nye hjem at det måtte antas å ville kunne føre til alvorlige problemer. For at disse sakene skal kunne tas opp til behandling igjen, kreves det nå at det har funnet sted vesentlige endringer i barnets situasjon, som kan føre til at saken vil få et annet utfall enn tidligere. Dette er ment som et tiltak for å hjelpe de barna som stadig utsettes for den belastningen det er å oppleve at spørsmålet om tilbakeføring tas opp til behandling.

Den andre endringen gjelder silingsadgangen til lagmannsretten, som har virket et par år i forskjellige lover, men med samme ordlyd. Den står nå i lov om mekling og rettergang i sivile tvister av 17/6-2005 (tv1) Nr. 90 § 36-10 (3), etter at den trådte i kraft ved årsskiftet. Denne bestemmelsen innebærer at barnevernsaker ikke lenger automatisk kan ankes inn for lagmannsretten, men som utgangspunkt stopper etter at det er truffet en avgjørelse i tingretten. Dette hindrer at saker verserer i rettsvesenet i altfor lang tid før de får en endelig avslutning. For å kunne føre saken videre kreves det samtykke fra lagmannsretten, noe det skal svært mye til for å få. Også for denne endringen er intensjonen at saksbehandlingen ikke skal bli en altfor stor påkjenning for de involverte barna.

Det å bli fratatt barnet sitt, eller bli flyttet fra sine foreldre, er svært inngripende. Tilbakeføringsspørsmålet, og i den forbindelse saksbehandlingen, er derfor av stor betydning for de som involveres. Dermed kan også selve saken være en stor påkjenning for de barna det gjelder. Dette kan særlig være tilfellet hvis det klages eller ankes flere ganger

over det samme vedtaket, og det på den måten tar svært lang tid før saken får en endelig avslutning. Det bør derfor i størst mulig grad unngås. Samtidig er det et mål at flest mulig barn skal tilbakeføres til sine foreldre, noe som taler for at det bør tillates at omsorgsovertakelser kan overprøves. Foreldrenes rettssikkerhet taler for det samme. Barnets behov kan derimot tale for at saken ikke overprøves, men at barnet tvert imot gis mulighet til å oppleve ro rundt sin egen situasjon. På denne måten kan barnets beste i enkelte tilfeller stilles opp mot foreldrenes. Dette er en vanskelig avveining som lovverket prøver å ta hensyn til.

Hvilke krav som må være oppfylt for at tilbakeføring skal kunne skje ligger derimot utenfor denne oppgaven, fordi de ikke har direkte betydning for selve saksbehandlingen. Det samme gjelder hvilke krav som stilles til sakkyndige og andre som oppnevnes i forbindelse med behandlingen av saken. Også generelle saksbehandlingsregler faller utenfor. Grunnen til det er at de er felles for store deler av det barnevernsrettslige området, og således vil bli for generelle for det avgrensede området som denne oppgaven dekker.

1.2 Kilder og metode

Under skrivingen av denne oppgaven har jeg i hovedsak basert meg på lovtekst, forarbeider og uttalelser i litteratur for å komme fram til gjeldende rett. Jeg har også hatt et litt annet fokus, ved at jeg har sett nærmere på bakgrunnen til endringene enn det som er nødvendig for å komme fram til dagens rettsregler. Grunnen til det er at jeg synes det er interessant å gå dypere inn i årsakene til at rettstilstanden nå er som den er. Jeg har derfor benyttet meg av kritikk i litteratur fra før endringene ble foretatt, i tillegg til kritikk og vurderinger i de mer klassiske forarbeidene. Dette har jeg brukt som grunnlag til å foreta mine egne vurderinger. De barnevernsrettslige prinsippene, rettssikkerhet og forholdet til menneskerettighetene ligger også til grunn for en del av vurderingene. Ved behandlingen av disse har jeg i hovedsak konsentrert meg om det som er relevant i forhold til spørsmålet om tilbakeføring.

Ved å benytte lovdata har jeg sett på vedtak avsagt av fylkesnemnda for sosiale saker og dommer, for å finne ut hvordan endringene hittil har fungert i praksis. Jeg har gjennomgått alle publiserte fylkesnemndsvedtak om omsorgsovertakelse fra 2006 og 2007. Ingen av disse var fullt ut relevante for denne oppgaven. Det har likevel vært mulig å bruke enkelte av dem som eksempler innimellom. Hvert femte vedtak fra fylkesnemnda skal i utgangspunktet offentliggjøres.¹ Jeg har inntrykk av at det gjøres i mindre grad enn det, for eksempel av frykt for at sakene ikke kan anonymiseres godt nok. Lovdata gir derfor et ufullstendig bilde av praksisen. For å få et litt større innblikk tok jeg en telefon til Fylkesnemnda i Buskerud og Vestfold, hvor jeg fikk snakke med en av nemndslederne for å få mer informasjon om praksis etter endringen i bvl § 4-21. Angående silingsadgangen har det vært lettere å få et inntrykk av rettstilstanden. Det er allerede avsagt en rekke

---

¹ NOU 2005:9 s 76.

dommer om tvl § 36-10 (3) og forgjengeren i lov om sosiale tjenester mv av 13/12-1991 Nr. 81 (sostjl) § 9-10a (2). Noen av disse dommene har jeg benyttet for å komme frem til hvordan bestemmelsen skal forstås.

1.3 Fremstillingen videre

De fleste steder har det vært naturlig å behandle bvl § 4-21 og tvl § 36-10 (3) samlet. Unntaket er ved behandlingen av gjeldende rett, herunder praksis, hvor jeg har behandlet disse hver for seg. Kapittel 2 omhandler de barnevernsrettslige prinsippene og rettssikkerhet sett i forhold til temaet for oppgaven. I kapittel 3 gjør jeg rede for kritikk av den tidligere rettstilstanden, basert på praksis, litteratur og forarbeider til de aktuelle endringene i barnevernloven og tvisteloven. Kapittel 4 er om gjeldende rett etter endringen i bvl § 4-21, herunder vilkårene for å benytte bestemmelsen, hva endringen går ut på, kort om andre måter vedtak kan falle bort på, forholdet til menneskerettighetene, nærmere om tolkningen, andre relevante prosessuelle spørsmål og til slutt litt om praksis. Kapittel 5 er i stor grad bygget opp på samme måte som kapittel 4, men dreier seg om tvl § 36-10 (3). Det inneholder vilkårene for å benytte bestemmelsen, hva endringen går ut på, forholdet til menneskerettighetene, nærmere om tolkningen og praksis. Kapittel 6 er et de lege ferenda-kapittel. Der vurderer jeg endringene, og tar også opp andre mulige endringer, til dels basert på tidligere fremsatte forslag. I den forbindelse gir jeg uttrykk for mine egne synspunkter. Til slutt har jeg noen avsluttende vurderinger om de to foretatte endringene. Helt bakerst ligger litteraturlisten.

2 Barnevernsrettslige prinsippers og rettssikkerhetens betydning for saksbehandlingen

2.1 Generelt

Til grunn for barnevernets arbeid ligger det, som nevnt, enkelte sentrale prinsipper som skal bidra til at inngrepene gjennomføres på en betryggende måte, og oppleves best mulig for alle som berøres av dem. Disse gjelder generelt på barnevernrettens område, uansett hvilken bestemmelse som konkret benyttes. Alle tre er tatt hensyn til i bvl § 4-21, noe jeg kommer tilbake til nedenfor under behandlingen av de enkelte prinsippene. Når det gjelder tvl § 36-10 (3) kommer ikke prinsippene like klart frem, men så lenge det er en barnevernsak som behandles vil hensynene ha betydning. Ut fra dette vil jeg gi en kort innføring i de sentrale hensynene før jeg går dypere inn i de allerede nevnte endringene.²

Det kan lett tenkes at to eller flere av disse prinsippene kommer i strid med hverandre. Eksempelvis kan det være til barnets beste å ikke bli flyttet tilbake til sine biologiske foreldre. Barneverntjenesten må da vurdere om den skal opprettholde et alvorlig inngrep, og samtidig se bort fra det biologiske prinsipp, for å kunne ivareta barnets beste. Spørsmålet i slike tilfeller er hvilket av prinsippene som skal tillegges mest vekt. Dette kan ikke avgjøres generelt, men må vurderes i den enkelte sak ut fra allmenne retningslinjer. Kriteriene for hvilke hensyn man kan ta i de forskjellige retninger er strenge. For eksempel skal det alltid tas hensyn til barnet, men hva som er barnets beste er ikke nødvendigvis avgjørende. På samme måte skal det bare tas hensyn til det biologiske prinsipp i form av samvær hvis det ikke er til stor skade for barnet å ha kontakt med foreldrene sine. I praksis ser man sjelden at det vises direkte til prinsippene, men ved å ta de hensynene som bør tas i den enkelte sak ligger i realiteten prinsippene under.

2.2 Prinsippet om barnets beste

Hensynet til barnets beste skal i utgangspunktet ligge til grunn for alle barnevernets avgjørelser. Det er kommet til uttrykk i bvl § 4-1, som spesifikt sier at det skal legges avgjørende vekt på hva som er til beste for barnet når det treffes vedtak etter kapittel fire. Prinsippet har derfor betydning for vurderingen av om omsorgsovertakelsen skal opprettholdes eller ikke etter bvl § 4-21.³ I tillegg er et moderat uttrykk for prinsippet også nedfelt i selve § 4-21 (1) 2.pkt, ved at det ved en eventuell tilbakeføring skal legges vekt på barnets interesse. Det heter der at for at tilbakeføring skal kunne hindres hvis det må antas at det kan føre til alvorlige problemer for barnet. At det må antas at tilbakeføringen vil

---

² Se mer om prinsippene hos blant annet Sandberg 2003 s 35 fl, Lindboe s 46 fl og Haugli 1998 s 2 fl.

³ Sandberg 2003 s 189-190.

kunne skape problemer, men i mindre grad, er dermed ikke tilstrekkelig. Det er altså ikke nok at det ville vært til barnets beste å få bli der det er, og det skal derfor ikke foretas en ren barnets beste vurdering. Det finnes eksempler på saker hvor de sakkyndige antok at barnets beste var å få bli hos fosterforeldrene, men hvor barnet likevel ble tilbakeført, fordi det ble antatt at det ikke ville føre til alvorlige problemer.⁴

Sett i forhold til selve saksgangen bør det også tas hensyn til barnets beste. Det kan være en stor påkjenning for barnet å måtte gå gjennom en tilbakeføringssak. Hvor stor innvirkning barnets situasjon bør ha på om saken skal gjennomføres, kan diskuteres. Dette er forsøkt regulert i loven ved at en del saker ikke tillates ført. Men heller ikke under saksgangen legger loven opp til en åpen vurdering av barnets beste. Jeg kommer tilbake til denne problemstillingen nedenfor under punkt 4.

Det er også et spørsmål om man skal se barnet på gruppenivå eller individnivå.⁵ Å se det på gruppenivå vil si at man ser på hva som er det beste for alle barn generelt sett, og utformer en regel etter det. Men barn er forskjellige og lever under forskjellige forhold, slik at det vil finnes barn som den konkrete loven ikke vil passe så godt for. På individnivå ser man derfor på hva som må antas å være det beste for et konkret barn, i hvert fall materielt sett. På et område som gjelder et så alvorlig emne som tilbakeføring kan dette vanskelig gjennomføres av lovgiver uten at loven blir for skjønsmessig. Barnets beste er heller ikke avgjørende i vurderingen etter § 4-21. I tillegg kan mer konkrete kriterier øke forutsigbarheten, og på den måten minske sjansene for at en sak vil komme opp. Prosessuelt sett vil det kunne være en fordel for barnet.

Samtidig er det viktig å tenke på om tolkningsresultatet vil være en god regel også for andre barn i lignende situasjoner. Dette kommer likevel litt på siden av hensynet til barnets beste i den enkelte sak, da anvendelsen av dette prinsippet ikke er lovtolkning, men derimot en konkret vurdering av det enkelte barns behov. I forhold til bvl § 4-21 er de avgjørende tolkningene hva som kan sies å være alvorlige problemer eller vesentlige endringer. Barnets beste er, i følge forarbeidene til barnevernloven,⁶ utgangspunktet for disse vurderingene.

2.3 Det biologiske prinsipp

Utgangspunktet for det biologiske prinsipp er at alle barn skal vokse opp hos sine biologiske foreldre.⁷ Dette ligger til grunn for hele barnevernloven, og kommer blant annet til uttrykk ved at mindre inngripende tiltak må ha vært vurdert før det kan besluttes en omsorgsovertakelse. EMK art 8, som Norge er bundet av, legger også stor vekt på

---

⁴ Se for eksempel Rt 1984 s 289 og Rt 1991 s 668.

⁵ Sandberg 2003 s 52 fl.

⁶ NOU 1985:18 s 170.

⁷ Sandberg 2003 s 77-78.

betydningen av den biologiske familien. Disse utgangspunktene er likevel ikke sterke nok til å forsvare at alle barn skal bli boende hos sine biologiske foreldre, uansett hvordan forholdene der er. Dette framgår blant annet av forarbeidene til barnevernloven⁸ og Rt 1991 s 668. Ved tilbakeføringssaker er det biologiske prinsipp allerede svekket ved den foranliggende omsorgsovertakelsen. Prinsippet kommer likevel til uttrykk i hovedregelen i bvl § 4-21 som sier at barnet skal tilbakeføres til sine biologiske foreldre så sant de kan gi det forsvarlig omsorg. Men for enkelte barn er det ikke gjennomførbart. Det biologiske prinsipp innebærer derfor også at det anses som en fordel for barnet å ha kontakt med sine biologiske foreldre, selv om det ikke bor hos dem. Det skal gjennomføres i så stor grad som mulig uten at det er for skadelig for barnet.

Samtidig kan ikke det biologiske prinsipp ha for stor betydning ved tilbakeføring, da det ville føre til at alle barn måtte flyttes tilbake, noe som ikke er meningen. Dette kommer blant annet til uttrykk ved tilknytningskriteriet i bvl § 4-21 (1) 2.pkt og (2) 2.pkt. Rt 1997 s 170 fremhevet betydningen av den egenverdien det har at barnet vokser opp i sin biologiske familie. Dette gjelder, ifølge dommen, særlig der barnet har en annen etnisk og kulturell identitet enn det fosterforeldrene har. Men heller ikke i disse sakene får dette prinsippet avgjørende betydning. Hensynet kommer ikke direkte inn i saksbehandlingen, men fordi det ligger til grunn for ønsket om at flest mulig barn skal tilbakeføres til sine foreldre, vil det likevel komme inn som et moment til fordel for å gjennomføre en prosess om tilbakeføring.

2.4 Det mildeste inngreps prinsipp

Det mildeste inngreps prinsipp går ut på at barnevernet ikke skal sette inn eller opprettholde større tiltak enn det som er nødvendig.⁹ I tilbakeføringstilfellene kan dette ha begrenset vekt fordi et av de mest alvorlige inngrepene barnevernet kan benytte seg av allerede er foretatt, nemlig at omsorgsovertakelse allerede er satt i verk. Prinsippet ligger likevel til grunn for hovedregelen i bvl § 4-21, om at barnet skal tilbakeføres til sine biologiske foreldre hvis det må antas at det vil få forsvarlig omsorg hos dem. Det vil si at en tilbakeføring juridisk sett anses som et mildere inngrep enn å la barnet bli der det er. For barnet kan derimot flyttingen isteden føles som nok et inngrep. Her har det derfor vært hevdet at det bør være anledning til å ta inn en åpen barnets beste-vurdering.¹⁰ Jeg går ikke nærmere inn på dette, da det er et rent materielt spørsmål.

Slik som loven nå er formulert innebærer altså det minste inngreps prinsipp tilbakeføring, så sant det er grunnlag for det. Det fører med seg at det også må være anledning til å kunne prøve det rettslig. Om mulighetene til å få behandlet sin sak i disse tilfellene, behandler jeg under punkt 4.1.2 om prosessuelle vilkår etter bvl § 4-21.

---

⁸ NOU 1985:18 s 157.

⁹ Sandberg 2003 s 40 fl.

¹⁰ Sandberg 2003 s 428 fl.

Selve saksbehandlingen kan også oppleves som et inngrep for barnet, på grunn av at den medfører stor usikkerhet om hvordan livet videre vil bli, hvor det skal bo og sammen med hvem. Heller ikke dette er juridisk sett et inngrep, kun et skritt på veien for å komme til om et inngrep skal opprettholdes eller ikke. Nettopp fordi prosessen gjelder avgjørelsen av et inngrep er det vanskelig å argumentere for at også selve prosessen i seg selv burde anses som det. Det bør likevel tas hensyn til at det for barnet kan oppleves sånn. For å hjelpe barnet kan man i alle fall prøve å gjøre behandlingen mest mulig skånsom, for eksempel ved å benytte forenklet saksbehandling der det er mulig, gjøre saksbehandlingstiden så kort som mulig, ikke involvere flere personer enn nødvendig, og tenke nøye over hva som formidles direkte til barnet og hvordan.

Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) art 8 nr. 1 verner retten til familieliv. Nr. 2 stiller opp et krav om nødvendighet for at det skal kunne foretas et lovlig inngrep i den. Dette kravet tilsvarer i hovedsak det mildeste inngreps prinsipp i norsk rett. Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD) søker å oppnå en rimelig balanse mellom foreldrenes og barnets interesser, samtidig som den prøver å legge vekt på barnets beste. I Norge legges det derimot størst vekt på barnets interesser, og foreldrene må argumentere ut fra det for å vinne fram. Kriteriene for å nekte tilbakeføring etter norsk rett er imidlertid svært strenge, slik at praksisen etter bvl § 4-21 er overensstemmende med praksisen fra EMD.¹¹

2.5 Rettssikkerhet

Rettssikkerhet kan defineres som en samlebetegnelse på alle de krav som samlet stilles til forvaltningen og rettsvesenet for at saker skal behandles på en mest mulig betryggende måte, og gi et mest mulig rettferdig resultat.¹² Det innebærer at det både skal være en rimelig adgang til å få prøvet sin sak, og at selve saksbehandlingen må foregå på en betryggende måte. All saksbehandling krever dermed et visst minimum av rettssikkerhet for de involverte. Rettssikkerheten vil imidlertid lett kunne komme i konflikt med mothensynet effektivitet.¹³ Samtidig er tilbakeføringssaker svært belastende for de barna som involveres, og det er derfor nødvendig å gjøre prosessen så kort som mulig, men uten at rettssikkerheten blir utilfredsstillende. I alle barnevernsaker er det viktig at det tas hensyn til både barnet og foreldrenes rettssikkerhet. I saker der alle parter ønsker det samme vil dette sjelden bli et problem. Men i de sakene hvor det ikke er tilfellet kan barnets rettssikkerhet i noen tilfeller støte mot foreldrenes. Jo større uenigheten er, jo viktigere er det å la rettssikkerheten få en sentral plass. Da er det nødvendig å foreta en avveining av hvilke rettigheter og muligheter de involverte bør ha, og hva de må tåle fra de andre i løpet av sakene. Dette er i stor grad gjennomført gjennom blant annet

---

¹¹ Sandberg 2003 s 296.

¹² Jusleksikon 2002 s 247.

¹³ Barnevern, fylkesnemnder og rettssikkerhet 2002 s 394.

saksbehandlingsreglene i barnevernloven. De er naturlig nok generelle, slik at rettssikkerheten alltid bør vurderes særskilt i forhold til den enkelte sak og sakstype.

FNs konvensjon om barnets rettigheter (BK) art 12 fastslår at barnet har rett til å ha sine egne meninger om saker som angår det, og til å bli hørt i alle prosesser. Dette er gjennomført i norsk lov ved bvl § 6-3. Hvis barnet har fylt 15 år, jf bvl § 6-3 (2), har det selv partsstatus og kan selv anlegge saker. Barn som er under 15 år har ikke den muligheten, men hvis de har fylt 7 år har de likevel rett til å bli hørt i sine synspunkter, jf bvl 6-3 (1). Disse mulighetene er ikke det samme som at en sak alltid godtas ført hvis barnet ønsker det, eller at de ellers får det som de ønsker. Men så sant barnet har nådd en viss alder og barnets mening er rimelig veloverveid, og ikke styrt av for eksempel lojalitetskonflikter, bør de ha muligheter til å ha innvirkning på sitt eget liv.

At det tas hensyn til barnets rettssikkerhet er ikke det samme som at barnet har rettsvern, som går ut på at hensynet til barnets beste ivaretas¹⁴. Det kan lett tenkes at det er nødvendig å gjennomføre en sak og at den føres på en betryggende måte, men at barnet likevel føler seg utsatt for et eller flere inngrep. Dette kan følge av både selve saksgangen og av resultatet. Rettssikkerhet og rettsvern er to forskjellige hensyn som begge er viktige, men som ikke alltid kan harmoniseres. Det er da nødvendig å prøve å veie dem opp mot hverandre så godt som mulig.

Foreldrenes rettssikkerhet avhenger i stor grad av deres muligheter til å få prøvet sin sak.¹⁵ Det er gjort visse innskrenkninger i denne retten. I det følgende vil jeg se nærmere på om disse er vel begrunnet, og om det i tillegg er anledning til å gjøre unntak der det synes nødvendig. Foreldrenes rettigheter mens saken behandles er også betydningsfulle. Etter bvl kap 7, særlig §§ 7-3 og 7-4, og de generelle bestemmelsene i lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker av 10/2-1967 (fvl) stilles det visse krav til saksbehandlingen som blant annet innebærer at det i utgangspunktet skal være partsoffentlighet, kontradiksjon, muntlighet og umiddelbarhet. Dette tilsvarende kravene som stilles ved domstolsbehandling. Om rettssikkerheten rundt selve saksbehandlingen innad i barnevernet og fylkesnemndene oppfattes som god nok avhenger nok ofte av hvem man spør. Det er et alvorlig inngrep å bli fratatt et barn, og foreldrene kan komme til å føle en bitterhet eller maktesløshet som kan bidra til at de kan føle det som om de ikke ble hørt under saksbehandlingen. Dette vises blant annet i den kritikken som fra tid til annen fremmes mot barnevernet.

Undersøkelser viser likevel at rettssikkerheten i de fleste tilfeller oppfattes som god. I NOU 2000:12 refereres en undersøkelse foretatt av Iversen i 1996 om rettssikkerheten i fylkesnemndene.¹⁶ 1819 personer tilknyttet 190 saker deltok. Gjennomgående var fylkesnemndas medlemmer mer fornøyde enn det foreldrene var. Foreldrene var likevel i hovedsak fornøyd med belysningen av saken, tidsbruken og at deres synspunkter ble hørt. Samtidig var det bare vel halvparten av foreldrene som hadde stor tillit til nemnda. Basert på denne undersøkelsen må det antas at rettssikkerheten i de fleste saker er tilfredsstillende.

¹⁴ Barnevern, fylkesnemnder og rettsikkerhet 2002 s 120 fl.

¹⁵ NOU 2000:12 s 177 fl.

¹⁶ Side 192-193.

Det er forståelig at det i mange saker vil det være vanskelig for fylkesnemnda å få full tillit fra foreldrene, fordi den opptrer så inngripende på et svært personlig område. Det bør likevel gjøres mest mulig for at alle parter skal ha tiltro til nemndas arbeid. Det kan gjøre det lettere å godta utfallet av saken, noe som igjen kan hindre overprøving.

3 Bakgrunnen for endringene

3.1 Kritikk fremmet om den tidligere rettstilstanden

Tidligere var det ingen spesifikke krav til gjenopptagelsesadgangen i § 4-21 ut over tolv-måneders fristen til å få behandlet en ny sak om tilbakeføring. Det var heller ingen begrensninger i ankeadgangen tilsvarende det som nå finnes i tvl § 36-10 (3). Dette førte i enkelte tilfeller til at noen barn ble utsatt for en rekke tilbakeføringssaker uten at resultatet ble forandret. Selv om dette ikke gjaldt mange barn, var det en stor påkjenning for de som ble utsatt for det. Derfor blir det fra flere hold ble ytret ønske om at noe måtte gjøres. I denne delen av oppgaven vil jeg se nærmere på noen av disse uttalelsene. Barnevernloven og tvisteloven er til dels er begrunnet i de samme argumentene. Det er derfor grunn til å tro at de samme avgjørelsene og den samme litteraturen lå til grunn for at det fra lovgivers side etter hvert også ble ansett nødvendig å foreta endringer.

Det høye antallet tilbakeføringssaker som har vært ført for domstolene viser alene at noe burde gjøres.¹⁷ I flere avgjørelser har det også blitt gitt uttrykk for at saken ikke burde ha vært ført i det hele tatt, eventuelt at den burde ha vært ført på et senere tidspunkt. Dette gjelder avgjørelser både i fylkesnemndene og i domstolene.

Et eksempel på en sak hvor fylkesnemnda mente at tilbakeføringsspørsmålet ikke burde ha vært tatt opp er FNV-2006-64-AGD. Faren var her dømt for en rekke lovbrudd både før og etter at omsorgsovertakelsen hadde funnet sted, og hadde i tillegg både rus- og psykiske problemer. Fylkesnemnda uttalte: ”På denne bakgrunn kunne nemnda ha innskrenket seg til å konstantere at vilkåret i bvl § 4-21 om forsvarlig omsorg pr. i dag ikke er oppfylt, og at spørsmålet eventuelt kunne tas opp på ny etter soning av dom. Men av hensyn til Cs (barnet) (og fosterhjemmets) behov for forutsigbarhet – og fordi A selv (faren) angir å ønske nemndas syn på hva som kreves av ham for å vinne fram med et tilbakeføringsskrav – finner nemnda grunn til å gå nærmere inn på sakens øvrige realiteter.” Ved at fylkesnemnda brukte mye tid på å ta opp momenter som kunne blitt sentrale i en eventuell senere tilbakeføringssak, virker det rimelig klart at den så behovet for å kunne hindre at denne saken kom opp til behandling igjen. Nemnda anførte blant annet at tilknytningen til fosterhjemmet sperret for en tilbakeføring. Ut fra dette kunne man tenkt seg en mulighet for å hindre også en førstegangs tilbakeføringssak. Men på et prosessuelt grunnlag er det rettsikkerhetsmessig betenkelig å ha en regel, da det ville innskrenke foreldrenes muligheter til å få tilbake barnet sitt i svært høy grad. Samtidig mente far at han ble presset til å søke om tilbakeføring på et så tidlig tidspunkt på grunn av tilknytningskriteriet i § 4-21 2. pkt. Dette viser at et kriterium som i utgangspunktet skal hindre tilbakeføring der dette er uegnet, også kan føre til at grunnløse saker må behandles. Denne innvendingen bør likevel ikke tillegges stor vekt, da tilknytningskriteriet er av stor betydning for en rekke barn.

---

¹⁷ Se punkt 3.5 og 4.4.

Flere forfattere har gitt uttrykk for at de har ønsket endringer i den tidligere rettstilstanden.

En av disse er Turid Vogt Grinde. Hun ga allerede i 1996¹⁸ uttrykk for at saksbehandlingen i fylkesnemndene primært ivaretok foreldrenes rettssikkerhet og partsinteresser på bekostning av barnets. Dette kom hun fram til ved å undersøke klagesaker fra seks fylker. Hun så problemene med at noen barn ble utsatt for spørsmålet om tilbakeføring gjennom flere år. Det skapte usikkerhet og lojalitetskonflikter for barna, selv om de ble forøkt skjernet så godt som mulig. Dette viser at barn er svært mottakelige for det som skjer rundt dem, også selv om de ikke trekkes direkte inn i prosessen.

I 2000¹⁹ tok Grinde opp problemene med rettslig overprøving av fylkesnemndsvedtak. Hun viste til at det hadde vært en sterk økning i antall saker som ble brakt inn for domstolene. Det skyldtes delvis regelendringer, men også den økende rettsliggjøringen av samfunnet. Hun mente at det generelt ble lagt større vekt på foreldrenes rettssikkerhet enn barnets, men at barnets problemer kom klarere fram jo eldre det ble. Grinde så det som positivt at dommerene i disse tilfellene har barnets problemer i fokus. Samtidig mente hun at denne vektleggingen av problemene kan være et uttrykk for at jo mer involvert barnet blir i saken, jo større blir problemene. Hun mente uansett at det er viktig å ha en overprøvelsesadgang, men at det samtidig er viktig å være oppmerksom på at det går på bekostning av barnets situasjon. Grinde kom ikke med noen konkrete forslag for å bedre situasjonen for de verst stilte barna.

Advokat Mette Yvonne Larsen har også kritisert den vanskelige situasjonen noen barn lever i ved gjentatte tilbakeføringssaker, i en artikkel fra 2003.²⁰ I den trakk hun fram to skrekkeeksempler som viste hvor mye et barn kunne bli utsatt for i forbindelse med at tilbakeføringssakene ble tatt opp igjen og igjen, og kritiserte det sterkt. Hvis begge de biologiske foreldrene har foreldreansvar, men ikke bor sammen, kan de føre hver sine saker parallelt. På den måten kan antall saker barnet utsettes for øke til det dobbelte. Hver av disse sakene fører ofte med seg at fosterforeldrene må uttale seg, det oppnevnes nye sakkyndige, og hvis barnet er gammelt nok skal det også spørres om det ønsker å uttale seg. Alt dette er med på å forsterke problemene for barnet. Larsen kritiserte praksisen med at sperrefristen på tolv måneder ble oppfattet som en ubetinget rett til å få prøvet sin sak når denne perioden var gått, isteden for å oppfattes som en sperrefrist. Det førte med seg både prosessuelle og praktiske problemer. Prosessuelt sett dreide det seg om hvilke bevis som skulle prøves i den nye saken. Hvis mer eller mindre grunnløse saker ble ført igjen og igjen, kunne ofte bevisføringen gå ut på at saksbehandlingen i de forestående sakene var feil, istedenfor å fokusere på den aktuelle situasjonen. Dette kunne igjen føre til at barnets rettssikkerhet kom i fare, ved at det ble tilbakeført på et for spinkelt eller feil grunnlag. Larsen poengterte imidlertid at det var sjelden slike tilbakeføringer skjedde. Det kunne likevel være et problem at det ikke ble tatt nok hensyn til barnets beste.

---

¹⁸ Grinde 1996 s 23 fl.

¹⁹ Barnevern og fylkesnemnd 2000 s 205 fl.

²⁰ Larsen 2005 s 3 fl.

Larsen kom også med konkrete forslag om hva som kunne gjøres for å hindre at barn skulle komme i slike situasjoner. For det første mente hun at flere av sakene burde behandles av nemndsleder eller en dommer alene. Erfaring viste at saker ført med forenklet saksbehandling har stor sjanse for å bli anket til domstolene. Dermed blir barnet likevel utsatt for en omfattende prosess, og saksbehandlingen tar i tillegg lengre tid. Larsen anførte derfor at forenklet saksbehandling i hovedsak bør benyttes i saker som etter sin art ikke kan angripes. Slik saksbehandling vil i de fleste tilfeller oppleves lettere for de involverte. Samtidig vil den, i hvert fall i de enklere sakene, være god nok til at saksbehandlingen skjer på en betryggende måte. Larsen påpekte at muligheten allerede da fantes i lovverket. Fra 1/1-2007 har bruken av forenklet saksbehandling blitt utvidet ved bestemmelsen i bvl § 7-5a.

Alternativt ønsket Larsen at det skulle innføres en silingsadgang ved anke til lagmannsretten. Hun vedgikk at dette ville være svært inngripende, men mente at det burde akseptes av hensyn til barnets beste. Slik rettstilstanden er nå, er også dette forslaget tatt inn i lovverket.

Til slutt viste Larsen til engelsk rett. Der har dommeren mulighet til å sette en individuell sperrefrist ut fra det konkrete saksforholdet, som virker framover i tid. Hvor lang den skal være er det opp til dommeren å bestemme. Fristen går ut på at en eller flere av partene ikke får lov til å reise en ny sak før den fastsatte perioden er gått ut. Larsen mente at en lignende løsning også burde være mulig i Norge.

Bvl § 4-15 gir mulighet til å bestemme at fosterhjems plasseringer skal være permanente. Men så lenge foreldrene hadde en ubetinget rett til å få prøvet sin sak igjen etter et års pause, ga ikke denne bestemmelsen barnet den tryggheten som den kunne ha gitt. Sandberg²¹ fremmet derfor et forslag om å gi fylkesnemnda mulighet til å bestemme at foreldrene ikke har rett til å få sin sak opp til behandling en rekke ganger. Hun foreslo at å få prøvet saken sin to ganger kunne være nok. Det måtte i så fall være på betingelse av at det heller ikke i framtiden ville være sannsynlig at tilbakeføringskravet ville føre fram. I tillegg måtte det være til barnets beste. Hun påpekte samtidig at en slik regel kunne være problematisk i forhold til EMK art 8, som har som mål at den biologiske familien skal gjenforenes. Hun mente likevel at en slik ordning kunne forsvares fordi en tilbakeføring i disse sakene uansett ikke ville være reelt.

I NOU 2000:12 gjennomførte Befringsutvalget en rekke vurderinger av barnevernet i Norge. I den forbindelse kom det også inn på problemet med at enkelte barn ble hardt rammet av svært tidkrevende tilbakeføringssaker. I utgangspunktet mente medlemmene i utvalget at det var en vesentlig rettssikkerhetsgaranti for partene at barneverns sakene kunne behandles i alle instanser. Samtidig var de oppmerksomme på at en så tidkrevende prosess som da ville bli resultatet kunne være svært skadelig for barnet, fordi det kunne være vanskelig å skape en god omsorgssituasjon hos fosterforeldrene mens saken sto for domstolene. Dette er en helt sentral problemstilling fordi alle de barnevernrettslige prinsippene kommer så sterkt inn og stilles opp mot hverandre. Utvalget fremmet derfor

---

²¹ Sandberg 2003 s 430.

forslag om at saker behandlet av fylkesnemnda kunne ankes direkte inn for lagmannsretten²², slik at antall instanser ville gå ned fra fire til tre. Det ville sikre barnet ro og forutsigbarhet, samtidig som det ville opprettholde tilstrekkelig rettssikkerhet for foreldrene. De ville fremdeles kunne anke til lagmannsretten og Høyesterett, og eventuelt få behandlet saken igjen etter et år. Utvalget mente at det på et senere tidspunkt også burde vurderes om fylkesnemnda skulle gjøres om til en spesialdomstol, men at det på daværende tidspunkt ikke forelå tilstrekkelig grunnlag for å foreslå en slik endring. Ingen av disse forslagene er realisert. Utvalget talte også for at forholdet mellom barnets og foreldrenes rettssikkerhet burde vurderes kontinuerlig. Det må sies å ha blitt gjennomført, blant annet i NOU 2001:32 om tvisteloven og NOU 2005:9 om fylkesnemndene, med påfølgende endringer. Disse kommer jeg nærmere tilbake til i det følgende.

3.2 Begrunnelsen for endringen av bvl § 4-21

Fylkesnemdsutvalget som sto bak NOU 2005:9 ble opprettet 18. juni 2004, og leverte en enstemmig innstilling 31. mai 2005. De ble spesielt bedt om å vurdere endringssakene.²³ Det er saker hvor det allerede foreligger et vedtak som en av partene ønsker å få behandlet på nytt. Bvl § 4-21 inngår dermed i denne gruppen. Bestemmelsen er spesielt behandlet i innstillingen, og jeg vil derfor gå særlig inn i den.

Utvalget påpekte at hvis det er en åpning for å kunne behandle tidligere vedtak igjen, vil det alltid være noen som benytter seg av det. For foreldrene vil det ofte kunne føles som om de ikke har noe å tape. De har ingen økonomisk prosessrisiko, fordi staten dekker alle utgifter. I tillegg er barnet allerede fratatt dem. Det verste som kan skje er derfor at det gjøres innskrenkninger i samværsretten. Men fordi den ofte vil være ganske begrenset fra før, vil det heller ikke der kunne gjøres store forandringer. Dette kan lett tenkes å føre til behandlinger av grunnløse saker, hvor det er svært liten sannsynlighet for at resultatet vil bli et annet enn tidligere. For barnet kan det være et stort problem at saken på denne måten ikke får en endelig løsning. Barn som har blitt flyttet trenger i særlig grad å få stabilitet og ro til å knytte seg til nye omsorgspersoner og finne seg til rette på et nytt sted. Dette søkes ivaretatt gjennom kravet til en plan i bvl § 4-15 (3). Hvis tilbakeføringen likevel prøves gjentatte ganger, kan planens verdi virke liten, både for barnet og andre som forholder seg til den. Også økonomisk sett er gjentatte overprøvinger et problem. Det er dyrt å føre saker, og i tillegg skal den private part ha dekket sine utgifter. Utvalget mente at det er dårlig prioritering av bruken av offentlige midler.

På dette grunnlaget bør det, ifølge utvalget, gjøres mest mulig for å unngå at det føres grunnløse saker. Samtidig må ikke begrensningene bli så store at det går på bekostning av rettssikkerheten. Alternativt kan man godta at saken behandles, men prøve å minske skadene ved å benytte forenklet saksbehandling. Det kan for eksempel innebære at det ikke

---

²² Side 195.

²³ Side 95 fl.

gjennomføres noen muntlig forhandling, eller at saken behandles i liten eller vanlig nemnd istedenfor i stor nemnd. Utvalget mente at en del kunne oppnås med det både menneskelig og økonomisk, og foreslo at det skulle benyttes mer i fremtiden enn det som var vanlig. Dette er nå gjennomført i bvl § 7-5a. Det er dermed ikke lenger et aktuelt problem, og jeg vil derfor ikke gå nærmere inn på det. Derimot vil jeg i det følgende se på endringene som ble foreslått i bvl § 4-21.

For det første ønsket utvalget at sperrefristen for når en sak kan behandles igjen skulle utvides til 24 måneder.²⁴ Det ble begrunnet med at når det først besluttes omsorgsovertakelse, er det fordi det foreligger kvalifisert omsorgssvikt eller det er liten sjans for noen vesentlig forbedring i foreldrenes omsorgsevne, eventuelt begge deler. I begge tilfellene er det grunn til å anta at omsorgsovertakelsen i hvert fall bør vare en viss tid. Da er det viktig for barnet å oppleve situasjonen mest mulig trygg. Jo sikrere barnet føler seg, jo bedre er prognosene for barnets videre utvikling, både som barn og senere som voksen. Det vil dermed være til barnets beste at endringssaken ikke kommer opp for fort. Samtidig mente utvalget at en lenger tidsfrist enn de tolv månedene som allerede var et vilkår, ville føre til at flere var i stand til å få tilbake omsorgen når saken kom opp igjen. De påpekte også at hvis foreldrenes omsorgsevne skulle vise seg å bedre seg vesentlig, kan barneverntjenesten alltid be om en endring før fristen har gått ut. Hvis det er sannsynlig at tilbakeføring kan skje, vil de også ha plikt til det ut fra det minste inngreps prinsipp.

For det andre gikk utvalget inn for at i saker hvor tilbakeføring var blitt nektet på grunn av barnets tilknytning til fosterhjemmet, måtte det kreves vesentlige endringer i barnets situasjon for at saken skulle kunne realitetsbehandles igjen.²⁵ Grunnen til dette er at hvis en tilknytning av en slik grad allerede er konstatert, er det mindre sannsynlig enn ellers at en tilbakeføring vil kunne skje på et senere tidspunkt. Fylkesutvalget viste her også til sammenhengen med bvl § 4-15 (3), som gjør barneverntjenesten pliktig til å vedta en plan for barnets fremtidige omsorgssituasjon innen det har gått to år fra omsorgsovertakelsen fant sted. Denne planen skal det mye til for å endre. For at den skal være realistisk må barnets situasjon fremover, inkludert tilknytningen, vurderes. Tanken var at innholdet i forslaget ville føre til større stabilitet for barnet, og ble dermed være til dets beste.

I høringsuttalelsene i Ot.prp nr 76 (2005-2006) synes det å ha vært ganske stor enighet om at det var nødvendig med innskrenkninger i adgangen til gjenopptagelse, men ikke i omfanget og hva det skulle bestå i. Til utvalgets forslag om å utvide sperrefristen i tilbakeføringssaker til 24 måneder var det 19 høringsinstanser som uttalte seg. Av disse var 14 positive til forslaget,²⁶ stort sett av de samme grunnene som fylkesnemndutvalget. Fylkesnemnda i Oslo og Akershus mente imidlertid at en for lang frist kunne låse saken, og dermed minke sjansene for at tilbakeføring kunne skje når saken kom opp. Dette ville være imot det biologiske prinsipp. Denne nemnda pekte også på at problemet med gjengangere i nemder og domstoler i stor grad er en myte, fordi det kun gjelder et lite antall

---

²⁴ Side 98.

²⁵ Side 98.

²⁶ Ot.prp.nr.76 (2005-2006) s 99.

barn. Den anføre derfor at man ikke må gå for langt i å hjelpe noen få slik at saker som fortjener en ny behandling ikke vil få det.

Advokatforeningen anførte at en risiko ved å ha en sperrefrist er at det kan øke omfanget av antall saker som overprøves i domstolene. Departementet var enig i denne risikoen. Det var imidlertid allerede en sperrefrist i bvl § 4-21. Det er vanskelig å si om den har ført til at flere saker ankes videre i rettssystemet, fordi den er en del av den originale lovteksten og således har virket hele tiden. Det var uansett ikke vært aktuelt å fjerne sperrefristen fullstendig, slik at dette spørsmålet får en noe teoretisk karakter.

Noen av høringsinstansene stilte spørsmål om endringen ville være i samsvar med EMK art 8, særlig når det gjaldt de minste barna. Barnejuridisk Forum påpekte, i likhet med advokatforeningen, at hvis fristen ble utvidet kunne det føre til at flere saker ble klaget inn for domstolene. Dermed ville den ønskede roen likevel ikke inntre.

Silingsadgangen til lagmannsretten var på dette tidspunkt innført, og departementet mente at en 24-måneders frist i tillegg ville bli for mye²⁷. Belastningene på de verst utsatte barna ville minske også uten at fristen ble utvidet. Begrunnelsen til departementet var at omsorgsovertakelse er et svært inngripende vedtak som er ment å skulle være midlertidig, noe en lang tidsfrist kan minske sjansene for. Det gjelder særlig hvis omsorgsovertakelsen gjelder små barn. Departementet var også redd for at en for lang frist ville føre til at flere saker ville blitt ført videre til domstolene.

Departementet gikk derimot inn for den foreslåtte endringen i annet ledd, som gjør at i saker hvor barnet tidligere ikke har blitt flyttet på grunn av tilknytning til fosterhjemmet, kan ikke saken realitetsbehandles på nytt hvis ikke forholdene er vesentlig endret i forhold til ved forrige behandling. Dette alternativet var det få av høringsinstansene som uttalte seg om. Til gjengjeld var det heller ingen som var imot det. Departementet mente at det særlig i disse sakene var viktig for barna å oppleve ro og stabilitet. Det kunne oppnås uten at fristen generelt ble utvidet.

Departementet gikk ikke inn for noen endring i saker som gjelder foreldrene omsorgsevne i første ledd første punktum, i samsvar med fylkesnemdsutvalgets forslag. Jeg vil nedenfor under punkt 6 komme nærmere inn på denne sontringen.

3.3 Begrunnelsen for endringen av tvl § 36-10 (3)

Hensikten med at barnevernsaker i hovedsak skal stoppe i tingretten er flerdelt. Dette følger av innstillingen til den nye tvisteloven, NOU 2001:32, utarbeidet av Schei-utvalget. En del av utvalgets mandat var å vurdere forholdet mellom fylkesnemndene og domstolene.

---

²⁷ Or.prp.nr.76 (2005-2006) s 100.

For det første anførte det at fylkesnemndene foretar en grundig behandling av saken, og at de dessuten er mer spesialisert enn det domstolene. For det andre la det vekt på at det er dyrt for staten å føre saker for retten. Et viktig argument for endringen var derfor økonomi. Utvalget la også vekt på rask konfliktløsning av hensyn til partene.²⁸

Når det gjelder vedtak avsagt av domstolslignende organer har det relativt ofte vært fremmet forslag om at anker derifra bør gå direkte til lagmannsretten.²⁹ Dette var Schei-utvalget sterkt uenig i på et prinsipielt grunnlag,³⁰ fordi det ville gitt inntrykk av at fylkesnemnda er en særdomstol. I Norge er det ikke tradisjon for dette, og å gå nærmere inn på det ville derfor være å ta del i en annen debatt enn det som var utvalgets oppgave. Fylkesnemnda er den første administrative instansen i saker om tilbakeføring av barn, og har ikke rettskraftsvirkninger. Utvalget mente derfor at den derfor ikke bør derfor likestilles med tingretten i for stor grad. Det ville kunne svekke tingrettens stilling, og være vanskelig i forhold til lagmannsrettens stilling som ankedomstol. Hva utvalget la i dette argumentet er imidlertid usikkert. Tingrettens avgjørelser har vanligvis rettskraft. Men på grunn av at barnevernsaker kan tas opp til behandling etter at det har gått tolv måneder, er ikke det tilfellet i disse sakene. Forskjellen mellom fylkesnemnda og tingretten er derfor ikke så stor som utvalget her synes å legge vekt på. Det ble også påpekt at en slik ordning kunne bidra til økt press for tilsvarende ordninger i forhold til andre, høyt kvalifiserte forvaltningsorganer. Tids- og ressursaspektet ble ikke sett på som noe vesentlig argument, fordi mange saker ikke ble anket videre inn for lagmannsretten. Utvalget mente at det derfor var lite å tjene på å kutte ut en instans. Behandlingen vil dessuten kunne skje raskere i tingretten enn i lagmannsretten. Hensynet til de private parter, som for eksempel kortere reisevei og at det kanskje oppleves som en mindre terskel å anke til tingretten enn til lagmannsretten, talte også imot å ha lagmannsretten som første instans.

Den regelen vi har i dag kom inn i loven ved justiskomiteens lovbehandling,³¹ og er derfor ikke behandlet verken i NOU 2001:32 eller Ot.prp.nr.64 (2004-2005) om endringer i barnevernloven og sosialtjenesteloven. Det er imidlertid mulig å finne noen argumenter i komitéens bemerkninger. Flertallet mente at det ikke burde gjelde noen særregler for barnevernsaker i forhold til instansrekkefølgen. Hensynet til barnas behov for ro kunne isteden ivaretas ved at tingretten i ordinære tilfeller ble gjort til eneste instans. Det ble understreket at sakene allerede var behandlet to ganger. Rettssikkerhetsmessig burde derfor ikke endringen være noe problem.

Beslutningen om å ta silingsadgangen inn i sosialtjenesteloven ble først tatt under behandlingen av loven i Odelstinget.³² Det var ventet at tvisteloven ikke ville tre i kraft før tidligst 1/1-2007. Man mente derfor at bestemmelsen midlertidig burde stå et annet sted, slik at den kunne komme til anvendelse så fort som mulig.

---

²⁸ Bind A s 636.

²⁹ Eksempler på dette er NOU 1985:18 Sosiallovutvalget, NOU 2000:12 Barnevernet i Norge, St.meld nr. 40 (2001-2002) Om barne- og ungdomsvernet og Innst.S nr. 121 (2002-2003) Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om barne- og ungdomsvernet.

³⁰ Bind A kap 18 s 497.

³¹ Innst.O.nr.110 (2004-2005) punkt 24.2.

³² Møte i Odelstinget 6. juni 2005 kl 10.45 s 7.

I forarbeidene er det ikke sagt noe om verken formen på ankenektelsen eller kjæremålsutvalgets kompetanse, fordi forslaget i Ot.prp.nr.64 (2004-2005) gikk ut på at lagmannsretten skulle være første instans. Disse usikkerhetsmomentene er derfor avgjort av Høyesterett i ettertid.

4 Skrankene i bvl § 4-21

4.1 Generelt

Bvl § 4-21 regulerer hva som skal til for at en omsorgsovertakelse foretatt etter § 4-12 skal kunne oppheves, både materielt og prosessuelt. De fleste barn som flyttes fra sine biologiske foreldre i mer enn kun en kort periode, blir etter en tid plassert i fosterhjem, men det er også noen som blir boende på institusjon. Bvl § 4-21 gjelder i begge tilfeller, men tilknytningskravet har størst betydning hvis barnet er i fosterhjem. Grunnen til det er at det skal mer til før tilknytningen blir sterk nok for et barn som bor på institusjon, hvor det er større gjennomtrekk av barn og personale enn det som er tilfellet i en familie. I det følgende vil jeg omtale alle barna under omsorgsovertakelse som fosterbarn, både fordi det er det de oftest er, og for å få en enkel begrepsbruk.

4.1.1 Materielle vilkår

For at tilbakeføring skal kunne gjennomføres er det et krav at de biologiske foreldrene skal kunne gi forsvarlig omsorg. Omsorgsevnen må derfor prøves, og man må komme til at det har skjedd vesentlige endringer i den siden omsorgsovertakelsen ble vedtatt. Det er ikke et krav at de biologiske foreldrenes omsorg må ikke være like god eller bedre enn den fosterforeldrene gir, og de skal ikke vurderes opp mot hverandre.³³ Saken skal vurderes helt konkret slik at det skal tas hensyn til om barnet har et særlig behov for omsorg, noe som ofte kan være tilfellet for barn som har blitt påført store psykiske skader tidlig i livet. Dermed vil det være vanskeligere å få tilbakeført et barn som krever ekstra mye oppfølging enn et som ikke gjør det. Hvor mange ganger barnet tidligere har blitt flyttet kan også spille inn.³⁴

I alle tilfeller er det et unntak som sier at barnet likevel ikke skal tilbakeføres hvis det er grunn til å tro at det vil kunne føre til alvorlige problemer for barnet. Å bli flyttet fra et hjem til et annet vil skape problemer for alle barn, om enn i begrenset grad. Det er derfor nødvendig at det kreves at problemene må være alvorlige for at tilbakeføring ikke skal kunne gjennomføres.³⁵ Dette innebærer både at problemene må være av en viss styrke, og at de ikke må være kortvarige.³⁶ Høyesterett har formulert det som at det må foreligge ”reell fare for skadevirkninger av betydning”.³⁷ Jeg går ikke videre inn i disse materielle vurderingene, da de faller utenfor temaet i denne oppgaven.

---

³³ Lindboe 2. opplag 2006 s 126 og Sandberg 2003 s 196.

³⁴ Lindboe 2. opplag 2006 s 127 og Sandberg 2003 s 198 fl.

³⁵ Ot.prp.nr.44 (1991-1992) s 55.

³⁶ Lindboe 2. utgave 2006 s 126.

³⁷ Rt 1984 s 289 på s 298.

Bvl § 4-21 (1) 1. pkt er en skal-bestemmelse.³⁸ Det vil si at hvis man finner at vilkåret om forsvarlig omsorg er oppfylt, skal omsorgen i utgangspunktet tilbakeføres.³⁹ Samtidig er forsvarlig omsorg et skjønnsmessig begrep, slik at det må vurderes om en slik omsorgsmulighet i det hele tatt foreligger. I vurderingen av 1. ledd 2. punktum, om det kan antas at det vil oppstå alvorlige problemer for barnet hvis det flyttes, er det mindre rom for skjønn. Det viser seg ved at omsorgen ikke skal tilbakeføres hvis man kommer til at det er tilstrekkelig fare for at slike problemer kan oppstå. 2. ledd er en kan-bestemmelse, da det er opp til fylkesnemnda å vurdere om de vil behandle saken eller ikke. Det er også opp til fylkesnemnda å vurdere den eventuelle dokumentasjonen om vesentlige endringer i 2. punktum.

4.1.2 Prosessuelle vilkår

I annet ledd første punktum er det satt opp en sperrefrist som krever at det skal ha gått minst tolv måneder fra siste behandling av saken til den kan tas opp til behandling igjen. Dette gjelder uavhengig av om saken ble avsluttet i fylkesnemnda, eller om den var anket videre til domstolene og prøvd der. Denne fristen har stått siden loven var ny. Tanken bak å ha en slik frist er at de berørte barna skal få en pause fra tilbakeføringsspørsmålet, slik at de kan falle til ro der de er. Samtidig er det lite sannsynlig at situasjonen ville fått tid til å endre seg nok til at tilbakeføring kunne skje hvis en ny sak kunne behandles rett etter at en avgjørelse i den foregående saken ble fattet. Hvis situasjonen endrer seg mens sperrefristen løper, har barneverntjenesten plikt til å vurdere om det bør foretas en tilbakeføring, jf det mildeste inngreps prinsipp. Sperrefristen er derfor ikke absolutt, slik at fylkesnemnda i alle tilfeller kan velge å behandle saken.⁴⁰ Det kan være aktuelt hvis det foreligger nye opplysninger av betydning.

Med virkning fra 1/1-2007 ble det føyet til et annet punktum i annet ledd. I dag har derfor ikke partene et ubetinget krav på å få behandlet sin sak selv om fristen på et år har gått ut.⁴¹ Situasjonen er nå slik at hvis det forrige tilbakeføringskravet ikke ble tatt til følge på grunn av barnets tilknytning, kreves det i tillegg at det kan dokumenteres at det har funnet sted vesentlige endringer for at saken skal kunne behandles igjen. Dette er ment å hindre at enkelte barn utsettes for flere tilbakeføringssaker uten at noen av dem kan forventes å føre frem. Vesentlige endringer er et skjønnsmessig uttrykk, og må derfor bedømmes konkret i det enkelte tilfellet. Det innebærer at barnets forhold både hos fosterforeldrene og de biologiske foreldrene må vurderes. I den forbindelse er antagelser om fremtiden sentralt, noe som alltid vil innebære en viss usikkerhet. Ofte vil det derfor være naturlig å legge avgjørende vekt på det som fremtrer som mest sannsynlig. I en del saker kan det imidlertid

---

³⁸ Lindboe 2. utgave 2006 s 60.

³⁹ Sandberg 2003 s 187.

⁴⁰ Ot.prp.nr.44 (1991-1992) s 56.

⁴¹ I utgangspunktet hadde ikke partene et slikt ubetinget krav tidligere heller, men det har blitt hevdet at det i realiteten ble oppfattet sånn, jf Larsen 2005 s 6.

skape store problemer for barnet hvis det tilbakeføres og situasjonen ikke utvikler seg slik som forventet. I de tilfellene er det anledning til å forholde seg til en mindre sannsynlig følge for å beskytte barnet⁴². Jeg vil komme nærmere tilbake til tolkningen av vesentlige endringer nedenfor under punkt 3.1.4.

Det er ikke foretatt noen endringer knyttet til første ledd første punktum, slik at det fremdeles ikke kreves vesentlige endringer i foreldrenes omsorgsevne for at saken skal kunne behandles på nytt. Flere behandlinger tilknyttet foreldrenes omsorg kan derfor fremdeles tenkes. Dette kommer jeg tilbake til nedenfor under punkt 6.2.

4.1.3 Andre måter et vedtak kan falle bort på

Kompetansen til å vedta tilbakeføring etter § 4-21 ligger hos fylkesnemnda. Vedtaket kan likevel også falle bort på andre måter. Et viktig unntak er at når barnet fyller 18 år faller vedtaket bort av seg selv, jf bvl § 1-3. Det er derfor ikke nødvendig å foreta noen fylkesnemndsbehandling. Hvis barnet samtykker er det likevel mulig å fortsette med ettervern fram til det er 23 år, jf bvl § 1-3 (2). Det må i så fall fastsettes i et nytt vedtak.

I de sjeldnere sakene hvor det gis adopsjonsbevilling er det heller ikke nødvendig å oppheve vedtaket om omsorgsovertakelse, men her vil det i alle tilfeller måtte skje en behandling i fylkesnemnda.

Innimellom skjer det også at barn tilbakeføres uten at det er tatt noen formell avgjørelse om det. I slike situasjoner er det uenighet om hva fylkesnemndene bør foreta seg. Ofstad og Skar mener at vedtaket om omsorgsovertakelse faller bort av seg selv etter en stund.⁴³ Det betyr at hvis eller når fylkesnemnda i ettertid får saken opp, bør de derfor avvise den med begrunnelse om at vedtaket allerede er bortfalt. Sandberg står imidlertid for et annet syn.⁴⁴ Hun mener at fylkesnemnda uansett har plikt til behandle saken, fordi kravet etter loven er at det skal finne sted en fylkesnemndsbehandling i alle saker hvor tilbakeføring kan være aktuelt. I praksis varierer det hva fylkesnemndene velger å gjøre med dette. Når den faktiske tilbakeføringen allerede har skjedd, er det opprinnelige omsorgsvedtaket som nevnt bortfalt i praksis, og kan derfor ikke iverksettes på nytt. Hvis det viser seg at barnet likevel ikke kan bo hos sine biologiske foreldre må det derfor vedtas en ny omsorgsovertakelse. Det kan naturlig nok være en stor påkjenning for barnet, Jeg antar imidlertid at dette i realiteten ikke er et stort problem, fordi dette sannsynligvis gjelder saker som er så klare at muligheten for at vedtaket vil gå ut på tilbakeføring er svært store.

---

⁴² Sandberg 2003 s 192.

⁴³ Ofstad 4. utgave 2004 s 191 - 192.

⁴⁴ Sandberg 2003.

4.2 Forholdet til menneskerettighetene

Norges folkerettslige forpliktelser setter krav til hvordan saker skal gjennomføres for at det skal skje på en betryggende måte. Menneskerettighetene setter dermed skranker for hvordan saksbehandlingen i barnevernet skal gjennomføres. Angående behandling av saker i fylkesnemnda er det særlig EMK art 6 og 8, med tilhørende praksis EMD, og BK art 3, 9, 16 og 19 som er relevante. FNs internasjonale konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) art 17 tilsvarer i stor grad EMK art 8, og jeg vil derfor ikke behandle art 17. EMK art 6, om retten til en rettferdig rettergang, vil jeg behandle nedenfor i forbindelse med tvl § 36-10 (3). Alle disse konvensjonene er gjort til norsk lov gjennom lov om styrking av menneskerettighetens stilling i norsk rett av 21/5-1999 Nr. 30 § 2 (4).

EMK art 8 nr 1 beskytter blant annet familien, primært den biologiske.⁴⁵ Nr 2 forbyr inngrep i denne retten, med mindre inngrepet er ”nødvendig i et demokratisk samfunn”. I visse tilfeller kan også staten ha en plikt til å gripe inn, eventuelt til fordel for enkeltindivider.⁴⁶ Ifølge praksis fra EMD kreves det at inngrepet må ha et legitimt formål, noe som i praksis vil være beskyttelsen av barnet. Et eksempel her er saken *Olsson v. Sweden*, hvor både omsorgsovertakelsen og den senere opprettholdelsen av den ble godtatt.⁴⁷ Samtidig har staten plikt til å legge forholdene til rette for at tilbakeføring kan skje. I saken *K and T v. Finland* ble det fastslått krenkelse fordi staten ikke hadde tatt noen aktive skritt i den retningen.⁴⁸

Barnevernets inngrep må sies å ha et legitimt formål så lenge det er forholdsmessighet mellom inngrepet og behovet for det. Dette er også et krav etter barnevernloven. Ifølge Rt 2002 s 875 går ikke rettighetene etter EMK art 8 lenger enn det som følger av de strenge vilkårene for omsorgsovertakelse i barnevernloven. Denne bestemmelsen bør derfor ikke skape problemer for utøvelsen av norsk rett på det generelle plan for vårt tema, selv om den har gjort det i enkelttilfeller.

I de tilfellene hvor det er foretatt en omsorgsovertakelse stiller EMK også krav om at retten til et familieliv fortsatt skal oppfylles. Det har betydning for samværsretten, som igjen kan være medvirkende til om et barn blir tilbakeført eller ikke. Siden slutten av 1980-tallet har EMD behandlet en rekke saker angående omsorgsovertakelser, både materielle og prosessuelle.⁴⁹ Hovedtrekkene er etter dette at domstolen er forsiktig med å overprøve nasjonale lover og nasjonale myndigheters materielle beslutninger. Den er derimot streng når det kommer til prøvingen av samvær, adopsjon, rettssikkerhet og at de biologiske foreldrene involveres i saksbehandlingen. Det kan nå også virke som om de legger større vekt på barnets beste enn tidligere.

---

⁴⁵ Sandberg 2003 s 149 fl.

⁴⁶ Møse 2002 s 401.

⁴⁷ Barnevern og omsorgsovertakelse 2. utgave 2003 s 83.

⁴⁸ Barnevern og omsorgsovertakelse 2. utgave 2003 s 89.

⁴⁹ Møse 2002 s 421.

BK art 3 setter opp hensynet til barnets beste som et grunnleggende hensyn i forhold til alle handlinger hvor barn berøres. Som nevnt ovenfor er dette et sentralt hensyn også i bvl § 4-21, men i en moderert form. Art 16 beskytter barnet mot inngrep. Omsorgsovertakelser, og muligens tilbakeføringer, er alvorlige inngrep ovenfor barnet, men de er likevel til barnets beste, og art 3 går derfor foran art 16 i disse tilfellene. I art 9 beskyttes den biologiske familien, men det åpnes samtidig for omsorgsovertakelse hvis kriteriene for det er oppfylt. Denne bestemmelsen beskytter i hovedsak de samme interessene som EMK art 8, og jeg går derfor ikke nærmere inn i den. Art 19 setter krav til staten om å beskytte barn på alle egnede måter mot blant annet forsømmelse, mishandling og andre overgrep fra de som har omsorgen for barnet. I Norge blir denne plikten forsøkt oppfylt så godt som mulig av barnevernet.

Ingen av bestemmelsene ovenfor beskytter i utgangspunktet fosterfamilien, men den sosiale familien beskyttes i noen grad.⁵⁰ Det er den familien som barnet oppfatter som sin. For mange fosterbarn vil det være fosterfamilien.

4.3 Nærmere om tolkningen av den nye bestemmelsen

4.3.1 Generelt

For at en sak skal kunne tas opp til behandling etter at tilbakeføring allerede har blitt nektet på grunn av barnets tilknytning, er det et krav at det må ha funnet sted vesentlige endringer. Hva som kan være vesentlige endringer er imidlertid ikke omtalt i loven. Forarbeidene sier heller ikke noe om dette. Hvis fylkesnemnda kommer til at det foreligger slike endringer innebærer det at saken skal prøves, men ikke nødvendigvis at tilbakeføring skal skje.

Hvis det er tvil om det har skjedd en vesentlig endring, må spørsmålet behandles på forhånd for å avgjøre om det er grunn til å behandle saken. Vanskeligheten vil avhenge av hva endringen består i og hvem den involverer. Det kan tenkes saker hvor spørsmålet er så innviklet at store deler av tilbakeføringsspørsmålet må behandles for å avhjelpe usikkerheten. Det kan da spørres om det bør behandles på forhånd. Jeg kommer tilbake til denne problemstillingen under punkt 6.3.

4.3.2 Vesentlig endring vis av vis barnets alder

Det kan virke som om det skal mye til for at barn på ca 3 år som har bodd i fosterhjem en tid tilbakeføres, jf rettspraksis.⁵¹ Dette begrunnes med at de er i en fase hvor de lærer å

---

⁵⁰ Sandberg 2003 s 149.

knytte seg til sine primære omsorgspersoner, noe som er svært viktig for barnets videre utvikling og som voksen. Når barnet blir 7-8 år er ikke det lenger tilfellet. Vil det si at et barn på den alderen lettere kan tenkes flyttet? Hva hvis det aktuelle barnet har bodd i samme fosterfamilie nesten hele sitt liv? Det kan spørres om det da vil være noe bedre å flytte barnet, fordi det kan forstå hva som skjer, enn det ville vært da barnet var yngre. I praksis kan se ut som om de sakkyndige og dommerene har en tendens til å vurdere dette forskjellig. De sakkyndige legger størst vekt på hva som må antas å være det beste for barnet. Retten legger derimot større vekt på lovens vilkår, at tilbakeføring skal skje hvis det er mulig. Det fører lettere til tilbakeføring.

I Rt 1984 s 289 ble en gutt på 8 år ble flyttet tilbake til sin biologiske mor. De sakkyndige var imot, men dommerne la vekt på at han kunne forstå grunnen til at han ble flyttet. I tillegg hadde han et godt forhold til moren og miljøet der hun bodde. Tilbakeføring var også blitt vurdert av fire år tidligere. Da ble han ikke flyttet, mye å grunn av hans daværende alder. Denne saken ble ansett å være et grensetilfelle for om tilbakeføring kunne skje.

I Rt 1986 s 946 ble en jente på 8 år ikke flyttet tilbake. De sakkyndige mente på s 949 at det forelå en ”klar og reell risiko for alvorlige og varige psykiske skadevirkninger for D om hun nå flyttes”. Da avgjørelsen i saken nærmet seg ble jentas psykiske tilstand dårligere, muligens på grunn av at hun forsto at en avgjørelse nærmet seg. Problemene i denne saken er sterkere formulert enn i 1984-dommen.

Rt 1991 s 668 ble avsagt med dissens 4-1, men endte med at en gutt på 6 1/2 år ble tilbakeført. De sakkyndige anbefalte det motsatte. Det ble pekt på at gutten hadde et ualminnelig godt forhold til moren. Samtidig hadde han en sterk tilknytning til fosterhjemmet, hvor han hadde bodd siden han var 8 måneder. Alderen er ikke kommentert i denne dommen. Også denne saken ble ansett for å være et grensetilfelle.

I Rt 1992 s 242 ble en gutt på 3 år ikke tilbakeført på grunn av fare for skade senere i livet. Han hadde vært i fosterhjem siden han var 3 måneder, og til avlastning før det.

I Rt 1992 s 1303 ble en gutt på nesten 5 år tilbakeført mot de sakkyndiges råd. Gutten hadde vært i beredskapshjem og senere fosterhjem i flere år. Dommeren bygget på at han hadde en nær følelsesmessig tilknytning til de biologiske foreldrene.

Ingen av disse dommene ble avsagt etter den någjeldende lov, men den forrige barnevernloven § 48 skulle etter rettspraksis forstås på samme måte som bvl § 4-21. Dommene kan gi uttrykk for at litt eldre barn lettere tilbakeføres enn de aller minste, som ikke har grunnlag for å forstå hva som skjer. Etter min mening er ikke nødvendigvis det en heldig løsning, spesielt hvis barnet har bodd i samme fosterhjem i lang tid og føler nær tilhørighet der. At barnet logisk sett kan forstå tilbakeføringen er ikke det samme som at det følelsesmessig kan det. Jeg mener derfor at alder alene ikke bør være en vesentlig

---

⁵¹ Sandberg 2003 s 230 fl.

endring. I følge rettspraksis kan det imidlertid virke som om det i enkelte saker er tilfellet. I alle fall tillegges alderen svært stor vekt.

4.3.3 Barnets mening

Vil det være en vesentlig endring at barnet har blitt eldre og fremdeles ønsker å flytte hjem til sine biologiske foreldre? Ofte vil svaret på dette komme an på hva som ligger bak. Hvis ønsket bunner i en lojalitetskonflikt er det ofte mindre grunn til å legge vekt på det, enn det er hvis ønsket fremtrer som mer reelt. Det at barnet har blitt eldre kan ha ført til at det har et mer gjennomtenkt forhold til spørsmålet. Hvis det er tilfellet bør det tillegges stor vekt. Resultatet kan da lett bli at endringen ses på som vesentlig.

Det vil ikke foreligge en vesentlig endring i barnets situasjon hvis barnet både før og nå ønsker å bli i fosterhjemmet. I disse sakene må det antas at tilknytningen fremdeles er så sterk at en tilbakeføring ikke bør foretas.

Hvis barnet har blitt eldre og nå ønsker det motsatte, vil det være en vesentlig endring? Her må det legges vekt på hva som er grunnen til at barnet har skiftet mening. Hvis barnet tidligere ønsket tilbakeføring, men nå ønsker å bli i fosterhjemmet, kan det ofte være et tegn på at tilknytningen dit har blitt sterkere. Barnets mening bør i disse tilfellene tillegges stor vekt. Dermed vil det ikke foreligge noen vesentlig endring i disse sakene. Avgjørelsen kan være vanskeligere der hvor barnet nå ønsker å flytte til de biologiske foreldrene. Hvis grunnen er en lojalitetskonflikt antar jeg at endringen i de fleste saker ikke er vesentlig nok. Men årsaken kan for eksempel også være at barnet har oppdaget ulemper ved å bo borte fra sin biologiske familie, eller føler at det nå vil kunne klare seg hjemme til tross for at omsorgen der ikke er så god som den burde være. I disse sakene vil vurderingen ofte bli sammensatt. Barnets ønske er kanskje ikke nok til at endringen er vesentlig, men sett sammen med faktiske forhold, kan den være det.

4.3.4 Endringer i tilknytning til fosterhjemmet

Endringer i fosterhjemmet kan være vesentlige endringer. Hvor store må disse være for at de normalt sett tillegges betydning? For eksempel kan det tenkes at fosterforeldrene flytter fra hverandre, hele fosterfamilien flytter eller at fosterforeldrene får flere (foster)barn. Her er det vanskelig å si noe generelt, da vurderingen i stor grad kommer an på den enkelte fosterfamilie og det enkelte barn. Det sentrale må være hvor stor innvirkning den aktuelle endringen har på barnets situasjon. En skilsmisse vil få negative konsekvenser for de fleste barn, både fosterbarn og biologiske. Men hvis fosterforeldrene legger forholdene til rette trenger det ikke å ha avgjørende betydning. På samme måte vil det for enkelte barn være positivt å få fostersøsken, mens andre trenger fosterforeldrenes fulle oppmerksomhet. Hvis barnet har funnet seg vel til rette i fosterfamilien og den ikke flytter så langt, antar jeg at det

ofte er naturlig at barnet blir med ved en eventuell flytting. Hvis fosterfamilien derimot flytter langt, må forholdet til barnets biologiske familie være med i vurderingen. Det kan være ønskelig at barnet er plassert i nærheten av sin biologiske familie for å lette samvær og en eventuell senere tilbakeflytning. I andre tilfeller kan de biologiske foreldrene oppføre seg på en slik måte at barnet ikke bør bo for nær dem.

Av ulike årsaker kan det være nødvendig å flytte barnet til et nytt fosterhjem. Dermed vil ikke lenger tilknytningen til fosterhjemmet være av betydning for om en tilbakeføring kan skje. I saker etter annet ledd annet punktum er grunnen til at omsorgsovertakelsen tidligere har blitt opprettholdt nettopp barnets tilknytning. I disse sakene vil derfor endringen alltid være vesentlig, noe som fører til at tilbakeføringen må behandles igjen.

Tilknytningen til fosterhjemmet kan være stor nok selv om barnet ønsker å flytte hjem til foreldrene. Grunner til det kan for eksempel være at ønsket skyldes en lojalitetskonflikt i forhold til foreldrene, eller at barnet av andre grunner ikke klarer å se sitt eget beste, for eksempel på grunn av alder. Det gjør det vanskeligere å vurdere hva som er vesentlige endringer. Jeg viser her til det jeg har skrevet ovenfor om at kan barnets nye ønske kan være en vesentlig endring, men den bør ikke få betydning alene.

4.3.5 Relasjonen til de biologiske foreldrene

Forholdet til de biologiske foreldrene og resten av den biologiske familie kan endres i løpet av den perioden omsorgsovertakelsen varer. Det vil i utgangspunktet ikke ha betydning for om det foreligger vesentlige endringer i forhold til barnets tilknytning til fosterhjemmet. På den annen side kan det tenkes at barnets tilknytning til fosterhjemmet påvirkes av forholdet til de biologiske foreldrene. Foreldrenes holdning til samvær kan i disse tilfellene være relevant.⁵² Både omfanget, foreldrenes evne til å følge opp vedtak og kvaliteten under samværene kan være av betydning. Å håndtere samvær er likevel ikke det samme som å ha barnet boende hjemme. I tillegg skal foreldrene også klare å håndtere barnets brudd med fosterforeldrene for at tilbakeføring kan skje. Det vil i de fleste tilfeller vil være mer krevende enn den alminnelige daglige omsorgen. Jo tettere knyttet barnet er til fosterhjemmet, jo større må det antas at problemene vil bli ved en eventuell tilbakeføring. Hvis foreldrene i en tidligere sak ble ansett som ute av stand til å takle barnets brudd med fosterhjemmet, men nå er blitt i stand til det, vil det være en vesentlig endring som må føre til at saken behandles på nytt.

Her, som i andre vurderinger med betydning for barnet, bør også barnets oppfatning spille inn. Den kan blant annet komme til uttrykk gjennom barnets følelser før, under og etter samvær. Hvis samværet ikke fungerer tilfredsstillende, kan det være en indikator på at barnets tilknytning til fosterhjemmet er så sterk at tilbakeføring uansett ikke bør foretas. Hva som anses som en tilstrekkelig endring avhenger av det enkelte tilfellet, og må

---

⁵² Haugli 1998 s 292 fl.

vurderes i forhold til det enkelte barns behov. Det sentrale er om tilknytningen har endret seg så mye at den må antas å være vesentlig. Om foreldrene klarer å håndtere problemene både ved tilbakeføringen og etterpå avhenger også av deres omsorgsevne, men den vurderingen skal først foretas når det er avgjort om saken skal føres eller ikke. Ved vurderingen av om det foreligger vesentlige endringer er det derfor kun barnets tilknytning til fosterhjemmet og foreldrenes håndtering av den som er temaet.

Flere av dommene jeg benyttet som eksempler ovenfor i vurderingen av om barnets alder kan være en vesentlig endring, punkt 3.3.2, har relevans også her.

I Rt 1984 s 289 hadde gutten et godt forhold til moren og ble tilbakeført, til tross for at det ikke hadde skjedd fire år tidligere. Grunnen til at resultatet ble annerledes den andre gangen var blant annet at samværsretten da hadde fungert bra i lengre tid, etter at det hadde vært et opphold på to og et halvt år før den forrige tilbakeføringssaken. Gjenopptagelsen av samværet hadde ført til at gutten nå hadde fått et nærmere forhold til moren, og i tillegg stefaren og halvbroren.

Også i Rt 1991 s 668 ble gutten ansett for å ha et ualminnelig godt forhold til moren, noe som var av stor betydning for tilbakeføringen.

En sak som gikk den andre veien er Rt 1995 s 479. En gutt på 8 år ble ikke tilbakeført til moren, blant annet fordi det ikke hadde vært gjennomført samvær de siste fem årene fordi moren ikke hadde fulgt opp. Ut fra resultatet i Rt 1984 s 289 kan det tenkes at resultatet senere kunne blitt et annet hvis samværet da hadde blitt gjenopptatt. På den annen side var gutten allerede ved behandlingen av saken 8 år, og hadde vært i fosterhjemmet i over fem av dem. Det er derfor sannsynlig at en senere tilbakeføring ville blitt hindret av tilknytningskriteriet.

Rt 2004 s 1683 er et eksempel på en sak hvor det ble antatt at de biologiske foreldrene ikke ville klare å håndtere barnets brudd med fosterforeldre. Dette viser at relasjonen til foreldrene blant annet er avhengig av barnets tilknytning til fosterhjemmet.

4.3.6 Endring i foreldreansvaret

Foreldreansvaret kan tilligge den ene eller begge foreldrene. Fra omsorgsovertakelsen ble vedtatt til tilbakeføring vurderes kan det ha endret seg. Det kan være mange grunner til det, som for eksempel et gjensidig ønske fra begge foreldrene, utfallet av en rettssak, problemer hos en av foreldrene eller dødsfall. I alle tilfelle vil forholdene ved en eventuell tilbakeføring ikke være de samme som før omsorgsovertakelsen. At foreldreansvaret forandres må derfor sies å være en vesentlig endring som bør føre til at tilbakeføringssaken må behandles.

Et spesielt eksempel på en sak hvor foreldreansvaret ble vurdert er Rt 2000 s 721. Der ble ikke en midlertidig avtale mellom foreldrene om foreldreansvar ansett tilstrekkelig for at faren skulle få partsstatus i tilbakeføringssaken, selv om enigheten var skjedd ved et

rettsforlik. Grunnen til dette var at kjæremålsutvalget mente det var for usikkert hva den endelige avgjørelsen ville bli. Dermed manglet faren på det daværende tidspunkt rettslig interesse i om omsorgsovertakelsen skulle oppheves eller ikke. Kjæremålsutvalget har rett i at det er for risikabelt å basere seg på midlertidige løsninger, men etter min mening burde saken her vært utsatt til den endelige avgjørelsen forelå, av hensyn til at barna ikke skulle oppleve at saken ble tatt opp igjen. I denne aktuelle saken ble resultatet også at spørsmålet om tilbakeføring ble tatt opp til behandling en gang til etter at den endelige avgjørelsen om foreldreansvaret etter barneloven var avsagt.⁵³ Heller ikke denne førte frem, da retten mente at avtalen om foreldreansvaret fremdeles ikke var gyldig fordi den ikke var meldt til folkeregisteret. Med tanke på hvilken påkjenning en tilbakeføringssak kan være for barna mener jeg denne saken burde vært løst uten at spørsmålet ble tatt opp to ganger.

4.4 Andre relevante prosessuelle spørsmål

4.4.1 Høring av barnet

Det er valgfritt for barnet om det ønsker en talsperson eller ikke. Det fremkommer av Forskrift om barnets talsperson i saker som skal behandles i fylkesnemnda, av 22. desember 1993 § 1, hvor det står at lederen i nemnda "kan" utnevne en talsperson. Talspersonen har i tillegg til å fremstille barnets mening også plikt til gjøre seg opp sin egen. Hvis barnet ønsker å uttale seg skal dets mening tillegges vekt, men ikke avgjørende vekt,⁵⁴ jf BK art 12. Etter at barnet har fylt 7 år har det rett til å uttale seg, jf bvl § 6-3 (1). Barnet har selvsagt rett til å ikke si noe, men vil likevel bli spurt. Dermed vil det mer direkte bli ført inn i saken. Særlig i tilbakeføringssaker kan det være vanskelig for barnet å skulle uttale seg, fordi det kan føle både lojalitet og et faktisk ønske om å kunne bo både hos fosterforeldrene og hos de biologiske foreldrene. Etter at barnet er fylt 15 år kan det også selv være part i saken, jf bvl § 6-3 (2), og blir dermed involvert i enda større grad. Det kan igjen føre til at påkjenningene blir større.

Det er ikke nødvendig at barnet høres på ny hver gang spørsmålet om tilbakeføring kommer opp. Dette ble i forhold til samvær etter barneloven avgjort i Rt 2004 s 81. Der avgjorde Høyesterett at det ikke var en saksbehandlingsfeil at barna ikke hadde fått rett til å uttale seg, men det var etter en grundig vurdering av barnets beste. Dommen er relevant også for barnevernsaker. Jeg stiller meg noe kritisk til dette, da barnets mening kan ha forandret seg siden forrige gang det ble hørt.

---

⁵³ Rt 2000 s 1545.

⁵⁴ Ofstad 4. utgave 2004 s 188.

4.4.2 Mulighetene til å benytte forenklet saksbehandling

I endringsaker, som for eksempel bvl § 4-21, kan nemdslederen behandle saken alene, dersom han finner det "ubetenkelig hensett til saken tema, vanskelighetsgrad, behovet for sakkyndighet, og hensynet til en forsvarlig behandling", jf bvl § 7-5 (3). Det skal altså foretas en helhetsvurdering, hvor sakens kompleksitet står sentralt. På de samme vilkårene kan saken også føres uten muntlig forhandlingsmøte, jf bvl § 7-14 (2).

Det er antatt at bruk av disse mulighetene gjør at saken føles enklere å forholde seg til for barnet. Færre involverte vil også kunne føre til kortere saksbehandlingstid. Betenkninger angående rettssikkerheten vil imidlertid komme inn her. Det kan bero på at en person kan bedømme en sak annerledes enn det tre eller fem personer ville ha gjort. I tillegg kan en unnlattelse av muntlig forhandlingsmøte føre til at partene føler at de kom godt nok fram med sine argumenter. Det kan virke som om saker som ble avgjort ved forenklet behandling lettere har blitt anket.⁵⁵ Hvis det er tilfellet kan det dermed være lite å oppnå ved at bruken av forenklet saksbehandling er utvidet.

Mulighetene til å benytte forenklet saksbehandling brukes likevel nå i større grad enn tidligere, som et forsøk på å avhjelpe barnas problemer. Ved at det har blitt en mer normal ordning enn tidligere, er det muligheter at partene oppfatter saken som godt prøvet, og derfor unnlater å anke. Dette vil vise seg etter hvert som ordningen blir mer innarbeidet.

4.5 Undersøkelse av forskjeller i praksis før og etter lovendringen

Denne endringen trådte i kraft 1/1-2007, og har således ikke vært virksom i mer enn et drøyt år. I tillegg skal sakene behandles etter det som var regelen da de kom inn til fylkesnemnda. Det vil si at saker som kom inn i 2006 skal behandles etter den gamle lovteksten, selv om vedtaket ble fattet først i 2007. Det er derfor litt tidlig å kunne fastslå om endringen har ført til noen forskjeller i praksis. Heller ikke før lovendringen var det vanlig at tilbakeføringsspørsmålet ble tatt opp hver gang det etter loven var anledning til det. Det kan derfor anføres at eventuelle forskjeller i alle tilfeller har fått begrenset betydning. Men fordi tilbakeføringssaker er så inngripende i barnets liv, vil selv små forskjeller være svært viktige for de det gjelder. Sett ut fra de sakene som er lagt ut på lovdata kan det virke som om det er avsagt færre tilbakeføringssaker i 2007 enn det som har vært vanlig de foregående årene.⁵⁶ Ifølge praksis i fylkesnemndene er det, som nevnt, bare en liten andel av de avsagt vedtakene som legges ut på lovdata, slik at det lett kan gis et skjevt bilde. Det må også tas hensyn til at lovdata har et visst etterslep på sakene som legges ut, slik at det fremdeles er muligheter for at det legges ut saker vedtatt i 2007.

---

⁵⁵ Larsen 2005 s 6.

⁵⁶ 3 i 2007, 14 i 2006, 9 i 2005 og 16 i 2004.

For å undersøke nærmere hvordan endringen har fungert i praksis bør det innhentes opplysninger fra de enkelte fylkesnemnder, noe tiden ikke har tillatt. For å danne meg et visst inntrykk tok jeg en telefon til Fylkesnemnda for sosiale saker i Buskerud og Vestfold. Der fikk jeg snakke med nemndsleder Ditlef Kristiansen. Han hadde ikke selv hatt noen saker angående bvl § 4-21 (2) 2.pkt, og kjente heller ikke til andre som hadde hatt det. Han kunne likevel ikke utelukke at en eller flere slike saker hadde vært oppe i Buskerud og Vestfold. Dette er kun et eksempel, men det viser i hvert fall at bestemmelsen nok ikke har vært mye i bruk. Det samsvarer også med forventningene på forhånd. Det var ikke mange barn som ble rammet av gjentatte tilbakeføringssaker, men det var alvorlig for dem det gjaldt.

5 Silingsadgangen i tvl § 36-10 (3)

5.1 Innledning

Alle avgjørelser avsagt i tingretten kan i utgangspunktet ankes videre til lagmannsretten. I en del saker kreves det samtykke fra lagmannsretten for at de skal behandle saken. Dette har i vel to år vært situasjonen for tvangssaker etter barnevernloven, jf tvl kapittel 36. Dette kapitlet tilsvarer tidligere kapittel 33 om tvangssaker i den nå opphevede tvistemålsloven. Silingsadgangen til lagmannsretten ble først innført ved kgl. res. 17. juni 2005 i sostjl § 9-10a (2) med virkning fra 1/1-2006. Denne er nå opphevet til fordel for den nye bestemmelsen i tvl § 36-10 (3) som trådte i kraft 1/1-2008, men innholdet er identisk.

Tvl § 36-10 gjelder anke om administrative tvangsvedtak, jf kapitteloverskriften. Dennes 3. ledd begrenser denne retten i saker om vedtak foretatt av fylkesnemnda etter barnevernloven. Det er satt opp fire unntak som etter en vurdering kan gjøre at saken likevel kan tillates ført. Disse er snevre og kommer kun til anvendelse hvis (a) saken gjelder spørsmål utenfor den aktuelle saken, (b) ved nye opplysninger, (c) ved feil, eller (d) for den private part hvis tvang ikke ble bestemt i fylkesnemnda, men først i tingretten. Det er forutsatt at silingsadgangen skal praktiseres strengt. Det vil si at selv om et av alternativene er oppfylt fører det ikke automatisk til at anken skal slippes gjennom. Tanken er derimot at resultatet i de fleste sakene skal bli at anken ikke tillates behandlet.

5.2 Forholdet til menneskerettighetene

EMK art 6 setter krav til en rettferdig rettergang. Dette inkluderer også at det skal være adgang til å få sin sak opp for domstolene, jf praksis fra EMD.⁵⁷ SP art 14 samsvarer i hovedsak med denne, og jeg vil derfor ikke gå nærmere inn på sistnevnte bestemmelse.

EMK art 6 gjelder ifølge ordlyden ”civil rights and obligations”. Noe tilsvarende begrep finnes ikke i norsk rett,⁵⁸ men det er oversatt med ”borgelige rettigheter og plikter”. Opprinnelig var dette kun ment å dekke privatrettslige forhold, men praksis fra EMD har utvidet anvendelsesområdet til også å gjelde mer offentligrettslige saker. Kravene er at det må foreligge en reel tvist angående rettslige eller faktiske spørsmål mellom enkeltpersoner eller mellom en person og myndighetene.⁵⁹ I tillegg må utfallet av saken være av direkte betydning for rettigheten. Det omfatter derfor nå også blant annet domstolskontroll med forvaltningen. Fylkesnemndene er forvaltningsorganer, og barnevernsaker omfattes dermed. EMK setter krav om at alle får prøvet sin sak rettferdig, offentlig og innen rimelig

⁵⁷ Møse 2002 s 313. Prejudikatet er *Golder v. UK* fra 1975.

⁵⁸ Møse 2002 s 298.

⁵⁹ Møse 2002 s 302, basert på en rekke avgjørelser fra EMD.

tid ved en uavhengig og upartisk domstol opprettet ved lov. Det er imidlertid ikke noe krav at saker skal kunne ankes. Dermed er det i samsvar med menneskerettighetene at tilbakeføringssaker i hovedsak har tingretten som eneste instans i domstolene.

Fylkesnemnda har blitt ansett for å oppfylle kravene til å være en domstol. EMKs benevnelse "tribunal" er et videre begrep enn domstol, og det tilsvarende på norsk vil være "judisielt organ".⁶⁰ Det kan tale for at EMK art 6 ville vært oppfylt også selv om det ikke var muligheter for å bringe barnevernsaker inn for domstolene i det hele tatt. En del land har ikke generell domstolskontroll med forvaltningen. I de tilfellene slike saker har vært oppe til behandling i EMD har det ofte blitt konstantert krenkelse.⁶¹ Hva som ville blitt resultatet hvis fylkesnemnda var blitt gjenstand for denne problemstillingen er derfor vanskelig å si. Dette faller utenfor denne oppgaven, og jeg vil derfor ikke behandle spørsmålet videre.

Et av kravene i EMK art 6 er at alle har krav på rettergang innen rimelig tid. Hvor lang tid som anses som rimelig varierer blant annet av sakens viktighet for klageren.⁶² Det har lenge vært avklart at barnevernsaker krever rask avklaring. Et slikt eksempel er H v. UK fra 1987, hvor to år og syv måneder ble ansett som for lang saksbehandling. I Johansen v. Norway ble det derimot ikke ansett som en krenkelse at behandlingen tok et år og ni måneder, men der ble det lagt vekt på at saken var vanskelig. Tidsforløpet er uansett ikke avgjørende fordi alle saker skal avgjøres konkret. De individuelle omstendighetene blir derfor avgjørende. Sentralt her er hvor mange instanser som har behandlet saken. Hvis saken i perioder har blitt liggende uten fremdrift vil det lett kunne føre til at det fastslått brudd på EMK art 6.

5.3 Nærmere om tolkningen av silingsbestemmelsen

Kommentarutgaven til tvisteloven⁶³ gir nærmere anvisninger på hvordan § 36-10 (3) skal forstås. Det er der presisert at bestemmelsen er ment å være vesentlige strengere enn den ordinære silingsregelen for sivile ankesaker i tvl § 29-13 (2). Bestemmelsen er en kan-regel som er ment å være streng av hensyn til barnet. Det er fire alternativer for når en sak kan ankebehandles. Hvis ingen av disse unntakene i litra a til d er brukbare har ikke lagmannsretten kompetanse til å behandle anken. Litra a gjelder saker hvor rettstilstanden ikke er tilstrekkelig avklart. Høyesterett har i stor grad avgjort rettstilstanden for barnevernsaker, og bestemmelsen vil derfor ha liten praktisk betydning. Litra b gjelder i hovedsak der det har skjedd faktiske endringer i barnets situasjon etter at tingretten tok sin avgjørelse. Det kan for eksempel være vesentlige endringer etter bvl § 4-21. For at dette alternativet skal kunne brukes må det kunne antas at resultatet kan bli et annet. Litra c er en sikkerhetsventil for de tilfellene hvor rettsikkerheten eller behandlingen ellers ikke har vært god nok i tingretten. Litra d gjelder utvidet tvangsbruk, men ikke i enhver form. Hele tredje ledd gjelder i praksis de sakene hvor det er muligheter for at resultatet kan bli et annet, særlig etter litra b og c. Hvis det gis samtykke må det så godt som alltid gjelde anken

⁶⁰ Møse 2002 s 327.

⁶¹ Møse 2002 s 299.

⁶² Møse 2002 s 362 fl.

⁶³ Tvisteloven kommentarutgave 2007 bind 2 s 1666 fl.

i sin helhet, i motsetning til hva det vanligvis er anledning til i ankesaker for lagmannsretten. Det er flere grunner til det. For det første er det i samsvar med det som ellers gjelder i kap 36. For det andre vil et begrenset samtykke ofte føre til at dommen må oppheves og sendes tilbake til tingretten for ny behandling. Det vil være i strid med en av hovedhensiktene bak lovendringen, nemlig at saken skal ta kortest mulig tid av hensyn til barnet. For det tredje skal ankebehandling skje med meddommere, som er dårlig forenlig med en begrensning til saksbehandlingen eller rettsanvendelsen. Uansett er det anledning til å gi samtykke til kun et eller flere spørsmål, for eksempel samvær, men ikke tilbakeføring. Avgjørelsen avses ved beslutning. Hvis en avvisning ankes har Høyesterett kun kompetanse til å prøve lagmannsrettens saksbehandling. Hvis Høyesterett finner at den ikke var riktig vil resultatet derfor bli at saken sendes tilbake til lagmannsretten for ny behandling.

Litra d er det eneste alternativet som er særskilt behandlet i forarbeidene.⁶⁴ I innstillingen fra justiskomiteen gikk flertallet inn for at hvis fylkesnemnda ikke har tatt til følge barnevernets forslag om tiltak, mens tingretten derimot har gjort det, eller hvis kommunen har fremmet krav om strengere tiltak i tingretten enn det den gjorde i fylkesnemnda, kan det være grunn til å behandle saken. Komitéen mente at det særlig kan være aktuelt å godta ankebehandling hvis ingen av medlemmene i fylkesnemnda hadde gått inn for tvangen. Gradsforskjeller vil likevel ikke være nok i de fleste tilfeller. Det skal altså foretas en helhetsvurdering. Komitéen viste til at saken allerede har vært behandlet av både fylkesnemnda og tingretten. I tillegg kan saken bringes inn for fylkesnemnda etter relativt kort tid, selv om det ikke lenger er tilfellet i alle saker. Behovet er derfor ikke veldig stort. Så lenge saken ikke er prinsipiell, bør det legges vesentlig vekt på om det er sannsynlig at resultatet vil bli et annet hvis ankebehandling godtas. Om fylkesnemnda har gått imot tvangstiltaket er derfor kun et moment i helhetsvurderingen av om det skal samtykkes til ankebehandling.

Langbach⁶⁵ har tatt opp aktuelle problemstillinger knyttet til rettslig overprøving av blant annet barnevernsaker. En av disse angikk rettssikkerhet. Han mente at barnevernsaker er både tidkrevende og ubehagelige for domstolene. De private partene er mer sårbare enn det som ellers er vanlig i rettssaker. Langbach var på dette grunnlaget redd for at det kunne føre til at saker blir nektet ført i større utstrekning enn det som var hensikten med lovendringen. Det ville i så fall blitt et rettssikkerhetsmessig problem. Han baserte dette på at andelen barnevernsaker som hittil har blitt nektet behandling i lagmannsretten er ganske høy, noe jeg kommer tilbake til under neste punkt. Han gikk ikke videre inn på dette, da det var for tidlig å si noe mer om det.

Høyesterett har behandlet flere avvisningsskjennelser fra silingsadgangen trådte i kraft. I disse sakene har retten i hovedsak konsentrert seg om kompetansen, og lite om hvordan tolkningen skal foregå. I HR-2008-98-U tok kjæremålsutvalget stilling til sin kompetanse i forhold til lagmannsrettens avgjørelse, og kom i den forbindelse også så vidt inn på forståelsen av loven. Litra a til c kan inneholde elementer av skjønn, som det er opp til

---

⁶⁴ Innst.O.nr.110 (2004-2005) s 10.

⁶⁵ Tvistelovbrev nr 33 2007.

lagmannsretten å vurdere. Kjæremålsutvalget bør derfor vise tilbakeholdenhet med overprøvingen i disse tilfellene. Litra d krever derimot en vurdering av om det er foretatt riktig lovtolkning. Det ligger innenfor Høyesteretts kompetanse, som derfor kan gjøre mer i de tilfellene. Kjæremålsutvalget sa seg enig med Schei mfl⁶⁶ i at enhver utvidet tvangsbruk gir lagmannsretten kompetanse til å benytte seg av litra d. Hvorvidt den adgangen bør benyttes er opp til lagmannsrettens skjønn. Men hvis et av alternativene kan være anvendelige, må det vurderes. I denne saken gikk tingrettens dom ut på tvang som ikke var vedtatt av fylkesnemnda. Det er ikke ensbetydende med at saken skal tillates ført, men det skal alltid vurderes. Lagmannsretten hadde unnlatt å utvise dette skjønnet, og lagt til grunn at det ikke var lovlig adgang til å behandle anken fordi den mente at ingen av vilkårene i litra a-d var oppfylt. Kjæremålsutvalget var ikke enig i det, og sendte derfor saken tilbake til ny behandling.

5.4 Undersøkelse av forskjeller i praksis før og etter lovendringen

Denne endringen har virket fra 1/1-2006, og det bør således være mulig å se om det er en tendens til at silingsadgangen har ført til at færre saker kommer opp for lagmannsretten, og dermed også videre til Høyesterett.

Antall påkjærede avvisningskjennelser i Høyesterett i perioden etter at endringen trådte i kraft har vært 8.⁶⁷ Fem av disse førte til avvisning, mens tre ble tilbakeført til lagmannsretten for ny behandling, da det var tvil om lagmannsretten hadde benyttet sin kompetanse riktig.

Antall avvisningskjennelser i lagmannsretten var i 2006 74 saker, og i første halvdel av 2007 64 saker.⁶⁸ Dette ga avvisningene en prosentandel på 90 % i 2006 og 84 % i første halvdel av 2007 av alle saker som ble forsøkt anket til lagmannsretten. Dette varierte imidlertid mellom de forskjellige lagmannsrettene. Minst en av disse avsa kun avvisningskjennelser.

I Høyesterett ble det hvert år fra 1995 til 2005 avsagt mellom 0 og 5 dommer angående tilbakeføring av barn.⁶⁹ I 2006 ble det avsagt 2 slike dommer, men begge var anket inn for lagmannsretten før 2006, slik at lovendringen ikke hadde virkning for dem.

I lagmannsretten ble det i årene før lovendringen hvert år behandlet ca 100 barnevernsaker.⁷⁰ På lovdata er det for hvert år fra 1995 til 2005 lagt ut mellom 14 og 41 dommer hvor

---

⁶⁶ Tvisteloven kommentarutgave 2007 bin 2 s 1669.

⁶⁷ 2 i 1995, 5 i 1996, 3 i 1997, 2 i 1998, 2 i 1999, 5 i 2000, 2 i 2001, 2 i 2002, 2 i 2003 og 3 i 2004. I 2005 ble det ikke avsagt noen dommer om tilbakeføring i Høyesterett.

⁶⁸ Langbach 2007.

⁶⁹ 2 i 1995, 5 i 1996, 3 i 1997, 2 i 1998, 2 i 1999, 5 i 2000, 2 i 2001, 2 i 2002, 2 i 2003 og 3 i 2004. I 2005 ble det ikke avsagt noen dommer om tilbakeføring i Høyesterett.

⁷⁰ Hagen 2006 s 10 og nou 2001:32 bind A kap 19.2.4.3.

tilbakeføring var minst et av temaene.⁷¹ For 2006 er det lagt ut 28 tilbakeføringsdommer. Alle disse var blitt anket inn til lagmannsretten før lovendringen trådte i kraft, slik at den ikke fikk virkning for disse.

I 2007 ble det ikke behandlet noen saker om tilbakeføring i Høyesterett. I lagmannsretten det samme året er det bare publisert 11 slike saker.

Disse tallene gir uttrykk for at silingsadgangen har ført til at en del av de sakene som tidligere sannsynligvis ville blitt behandlet videre oppover i systemet, ikke lenger blir det. Antall avvisningskjennelser er, som vist, også stort sett lavere enn det tidligere tallet på avsagte dommer. Det kan tyde på at mange ikke engang forsøker å anke saken sin videre, slik at også behandlingen av avvisningen unngås. Dermed blir den samlede saksbehandlingstiden enda kortere og en mindre påkjenning for de involverte, og da særlig barna. På den annen side er ikke variasjonene store, og går foreløpig ikke over mange år. Det kan derfor hende at tallene bare være en tilfeldig variasjon. Dette vil komme klarere frem i løpet av de nærmeste årene når endringen har fått bedre tid til å virke. Foreløpig må det uansett sies å være et skritt i riktig retning i å gjøre saksbehandlingen så enkel som mulig for de barna som involveres.

I Rt 2006 s 457 fastslo kjæremålsutvalget at det bør utvises atskillig tilbakeholdenhet ved overprøvingen av lagmannsrettens beslutning. Denne uttalelsen er senere lagt til grunn i flere kjennelser.

I Rt 2007 s 1136 var det litra d som var det aktuelle alternativet, da tingretten, i motsetning til fylkesnemnda, hadde vedtatt begrensninger i samvær og telefonkontakt. Lagmannsretten hadde nektet å behandle anken. Kjæremålsutvalget viste til tingrettens begrunnelse om at en slik begrensning var til barnets beste. Ut fra at det skal foretas en helhetsvurdering, og at det bør være tilbakeholdent med å overprøve lagmannsrettens avgjørelse, ble lagmannsrettens beslutning stadfestet.

I HR-2008-543-U var situasjonen at fylkesnemnda hadde vedtatt tilbakeføring, som også hadde skjedd, men tingretten hadde likevel opprettholdt omsorgsovertakelsen. Kjæremålsutvalget mente at heller ikke det var nok til at anken skulle vært fremmet. Dette viser at det skal sterke grunner til for at anker slippes igjennom. Forutsatt at lagmannsretten ikke har tatt noen forbehold eller satt vilkår jeg ikke kjenner til, stiller jeg meg kritisk til denne avgjørelsen. Omsorgsovertakelse er det sterkeste inngrepet man kan foreta. Hvis det gjeninnføres i tingretten mener jeg derfor at det må være en dom som "går ut på tvang som ikke er vedtatt av fylkesnemnda", jf tvl § 36-10 (3) litra d. Det er ikke tvil om at tingretten hadde anledning til å avsi en slik dom, men den burde vært behandlet i lagmannsretten.

Flere av disse avgjørelsene ble avsagt etter sostjl § 9-10a (2), men da bestemmelsen var likelydende med den nåværende tvl § 36-10 (3) er det uten betydning.

---

⁷¹ 14 i 1995, 20 i 1996, 27 i 1997, 23 i 1998, 13 i 1999, 25 i 2000, 41 i 2001, 26 i 2002, 32 i 2003, 31 i 2004 og 38 i 2005.

6 De lege ferenda

6.1 Generelt

Bestemmelsene om barnevernsaker, både i barnevernloven og i andre lover, er utformet med sikte på å gjøre vanskelige situasjoner best mulig for de involverte. Det er barnet som er den sentrale i barnevernsaker, og hensynet til barnet er derfor uten tvil svært viktig. Det er heller ikke omdiskutert at en del saker er grunnløse, og derfor ikke burde ha vært ført. De foran nevnte endringene er ment å skulle avhjelpe dette. Det kan likevel spørres om de endringene som ble foretatt er de beste, og hvilke andre kunne man eventuelt kan tenke seg.

Temaet megling i barnevernsaker ble tatt opp i NOU 2005:9,⁷² der kalt samtaleprosess. Utvalget anså det imidlertid som lite egnet på de fleste områder innenfor barnevern, og fremmet derfor ikke noe forslag om å ta det inn i loven. Bvl § 7-25 inneholder derimot en bestemmelse om at departementet kan gi samtykke til at det igangsettes forsøk med samtaleprosesser. Det foregår nå en slik forsøksordning ved utvalgte domstoler. I den siste halvdel av 2005 og fram til våren 2006 ble det i enkelte av tingrettene i Follo og Østfold også gjennomført et forsøk på megling i barnevernsaker.⁷³ Hensikten var å undersøke om barnevernsakene kan forenkles og til en viss grad gjøres avtalebaserte. Prosjektet omfattet kun 19 saker, men samtlige av sakene ble løst i minnelighet, som oftest ved at den private part trakk sitt søksmål.

I FNV-2006-118-TRL hadde foreldrene hadde hatt samtaler med datterens psykolog annenhver uke i syv måneder, uten at de hadde klart å sette seg inn hennes situasjon. Dette er kun et eksempel på at det i barnevernsaker kan være vanskelig å samarbeide med foreldrene. Det vil gjøre megling vanskelig, men er ikke det samme som at megling ikke bør være en mulighet i de sakene hvor det kan føre til noe positivt. I forhold til hele tilbakeføringsprosessen vil et meglingsmøte i de fleste tilfeller ikke utgjøre så stor forskjell, verken for ressursbruken eller barnet selv. I tillegg kan det, som forsøket jeg refererte til ovenfor viser, gjøre barnets situasjon lettere. På dette grunnlaget synes jeg det ville vært positivt å ta i bruk megling i barnevernsaker både i fylkesnemnda og for domstolene.

6.2 Bvl § 4-21 (1) 1.pkt

Det kan stilles spørsmål om det også burde det vært foretatt en endring av bvl § 4-21 første ledd første punktum. Det var aldri en problemstilling i forbindelse med den foretatte endringen i barnevernloven, og ble således ikke omtalt i forarbeidene. Det er få barn som

---

⁷² Side 83 fl.

⁷³ Prosjektet ble gjennomført av psykolog Knut Rønbeck, dommer Jan Erik Aarsland Olsson og dommer Tore Hagen. I alle sakene var Aarsland Olsson dommer og Rønbeck sakkyndig. Forsøket er omtalt i FAB 3/2007 s 186 fl.

utsettes for mange tilbakeføringssaker når det synes klart at de biologiske foreldrene ikke kan gi forsvarlig omsorg. En endring ville derfor ikke hatt betydning for svært mange, men det er heller ikke tilfellet med den endringen som er foretatt. Hensynet til barnets beste kan tale for at også første ledd burde vært endret. På den annen side kan man lettere tenke seg at forholdene i det biologiske hjemmet kan endre seg, enn det som er tilfellet ved en allerede etablert tilknytning, som sannsynligvis bare vil bli sterkere i fremtiden. Her ligger nok noe av forklaringen til at en endring ikke ble vurdert.

Tenkt at endringen var innført, ville kravet for å tillate at en sak ble behandlet være at det måtte det ha skjedd en vesentlig endring i foreldrenes omsorgsevne. Den måtte derfor forhåndsprøves. Det ville blitt en inngående vurdering, men ikke veldig forskjellig fra den vurderingen som må gjøres for å vurdere barnets tilknytning. For barnet vil det som oftest være en fordel at det føres færrest mulig saker. Prinsippet om barnets beste ville derfor vært godt ivaretatt. Det biologiske prinsipp ville sannsynligvis ikke fått stor betydning her. De sakene man ikke hadde hatt anledning til å føre ville sjeldent kunnet gi en tilbakeføring, fordi endringen i foreldrenes omsorgsevne ikke var blitt stor nok siden forrige gang. Vekten av det minste inngreps prinsipp varierer etter hvordan man vurderer dette hensynet. Hvis man ser på selve saksbehandlingen som et inngrep, vil det være i samvar med dette prinsippet om det gjennomføres færrest mulig saker. Hvis man derimot kun ser på det materielle, ville dette prinsippet fått mindre betydning, da det ville vært de sakene hvor det må antas at det ikke kunne skjedd en tilbakeføring som ble nektet ført.

Rettsikkerhetsmessig ville imidlertid en slik endring vært mer tvilsom. Jo mindre mulighet foreldrene har til å få prøvet sin sak, jo større er presset på deres rettsikkerhet. Jeg vil likevel ikke la denne innvendingen få for stor vekt, da det må antas at de som ikke ville fått medhold i disse sakene heller ikke ville vunnet en tilbakeføringssak. På den annen side kan omsorgsevnen forandre seg over tid, og barnets omsorgsbehov vil forandres etter som det blir eldre. Begge deler har betydning, fordi foreldrenes omsorgsevne skal vurderes i forhold til deres barn, ikke barn generelt. Av disse grunnene burde det vært anledning for foreldrene til å få forhåndsprøvet sin sak igjen, for eksempel etter at det har gått tolv måneder. På den måten ville foreldrene hatt de samme tidsfristene å forholde seg til som i dag, men barnets situasjon ville blitt enklere fordi det ikke ville vært noen automatikk i at saken ble prøvet fullt ut.

6.3 Avsluttende vurdering av endringen i bvl § 4-21

Som jeg har redegjort for ovenfor var hensikten med begge endringene jeg har behandlet å minske saksgangen i saker om tilbakeføring. Tanken var at de skulle skjerme de barna som har vært hardest rammet av et høyt antall slike saker.

Prinsippet om barnets beste ligger til grunn for endringen, og er derfor også godt ivaretatt. Et tenkelig unntak kan være hvor barnet vil hjem, men saken ikke prøves fordi tilknytningen til fosterhjemmet fremdeles vurderes som så sterk at tilbakeføring ikke bør

skje. I disse tilfellene må det antas at nektelsen objektivt sett var til barnets beste. I tillegg kan et slikt problem i noen tilfeller unngås ved at det, som loven krever, tas hensyn til barnets mening. Det biologiske prinsipp kan i enkelte situasjoner tenkes å stå i strid med endringen, fordi det er muligheter for at færre barn blir tilbakeført når det føres færre saker. Jeg antar likevel ikke at det vil bli et stort problem fordi, alle har anledning til å få ført sin sak hvis de kan vise til at det har skjedd vesentlige endringer. Det mildeste inngreps prinsipp kan vurderes på samme måte, hvis man mener at det kun er selve omsorgsovertakelsen som et inngrep. Hvis man i tillegg anser saksbehandlingen som et inngrep, harmonerer prinsippet med endringen.

Rettsikkerhet er med denne endringen blitt dårligere for de biologiske foreldrene. Den er likevel ikke blitt så dårlig at det ikke kan forsvares av hensyn til barnet. Det er fremdeles adgang til å få prøvet sin sak hvis det antas at barnet kan flyttes tilbake, og det må være avgjørende. For barnet er det rettsvernet som er det avgjørende ved denne endringen. Det må sies å være styrket, da barnet er bedre beskyttet enn tidligere mot å utsettes for mange tilbakeføringssaker.

Som jeg har visst ovenfor beskytter menneskerettighetene i utgangspunktet den biologiske familien, jf EMK art 6 og BK art 9. Begge bestemmelsene åpner likevel for at det kan foretas inngrep i forhold til den retten hvis det er nødvendig. Det er ikke tvil om at en omsorgsovertakelse som fyller vilkårene etter bvl § 4-12 er i samsvar med disse rettighetene. Å nekte en tilbakeføring vil være en fortsettelse av omsorgsovertakelsen, og således heller ikke i strid med menneskerettighetene. Derimot ville det vært strid med menneskerettighetene hvis det ikke var noen muligheter til å få prøvet saker om tilbakeføring. Endringen i bvl § 4-21 har satt begrensninger i denne retten av hensyn til barnet beste, som samsvarer med BK art 3. Jeg antar på dette grunnlaget at endringen i bvl § 4-21 ikke er i strid med menneskerettighetene.

Ved at det legges det opp til at det må dokumenteres at det har funnet sted vesentlige endringer før saken behandles, må det alltid foretas en forhåndsvurdering. Den kan i en del tilfeller bli relativt omfattende, noe som kan bli problematisk fordi likheten med ordinær føring av saken kan bli stor. Det vil nok likevel være enklere for alle parter å kun forholde seg til denne ene vurderingen. Hvor saken tillates ført vil det ikke være nødvendig å behandle spørsmålet om vesentlige endringer en gang til, slik at prosessen sammenlagt ikke blir noe mer omfattende. I de tilfellene hvor saken derimot ikke tillates ført, vil prosessen nå være enklere enn det den var før lovendringen. Jeg antar her at forhåndsprøvingen regnes som en sak, slik at det er en sperrefrist på tolv måneder til neste gang saken kan vurderes. Hvis ikke ville mye av hensikten med endringen falle bort, fordi foreldrene da kunne krevet saken vurdert kontinuerlig.

Når det gjelder utvalgets forslag om å utvide sperrefristen til 24 måneder er jeg enig i at det kan være lenge som en generell regel. Samtidig har barnevernet plikt til å fremme saker hvor tilbakeføring kan ventes å skje, så en så lang frist ville kanskje likevel ikke vært et alvorlig problem. Mot dette igjen kan det anføres at det kanskje skal mer til før barneverntjenesten vurderer en sak hvor sperrefristen enda ikke har utløpt, blant annet for

at barnet skal få oppleve den roen som er tanken bak fristen. På den annen side ville en utvidelse av fristen beskyttet en del av barna bedre. Det er imidlertid ivaretatt ved den foretatte endringen, da den hadde samme intensjon. Behovet for en lang sperrefrist er dermed ikke lenger særlig stort. Jeg finner det derfor riktig å ikke ville gripe mer inn i adgangen til å føre saker enn det som allerede er vedtatt.

Sammenlignet med engelsk rett virker den norske bestemmelsen mildere. Jeg tar her forbehold om at jeg ikke kjenner den tilsvarende engelske bestemmelsen annet enn gjennom Larsens gjengivelse. For eksempel vet jeg ikke hvor lang frist det er vanlig å sette. Jeg synes uansett det virker betenkelig å skulle avgjøre forløpet lang tid i forveien. Både foreldrenes og barnets situasjon kan forandre seg forholdsvis fort og i en uventet retning som det kan være vanskelig å forutse på forhånd. Det kan derfor bli et mulig rettssikkerhetsproblem dersom saken burde ha vært behandlet tidligere. Det ville i tillegg vært imot både det biologiske og det minste inngreps prinsipp, og kanskje også prinsippet om barnets beste. Barnevernet har, i hver fall i Norge, imidlertid alltid plikt til å vurdere om tilbakeføring bør skje, slik at det kan tenkes at dette kun er et konstruert problem. Om denne bestemmelsen samvarer med menneskerettighetene har såvidt jeg kjenner til ikke vært oppe til behandling i EMD. Jeg lar derfor denne vurderingen ligge.

Om endringen i bvl § 4-21 oppfyller sin intensjon er det, som vist ovenfor under punkt 4.5, vanskelig å si noe om i dag, fordi den har vært i kraft kun en kort periode. Det er foreløpig ikke publisert noen vedtak angående endringen. Det må her tas hensyn til at bestemmelsen ikke var ment benyttet veldig ofte, fordi den angår et problem som ikke rammer mange barn. Dette er derfor ikke nødvendigvis et tegn på at endringen ikke har virket etter intensjonen.

6.4 Avsluttende vurdering av endringen i tvl § 36-10 (3)

Silingsadgangen er ikke så grundig behandlet i forarbeidene som endringen i barnevernloven, og dermed er heller ikke forholdet til prinsippene og rettssikkerhet vurdert like nøye. Hensikten med lovene er den samme, og dermed også i stor grad betydningen av prinsippene. I de fleste saker vil prinsippet om barnets beste være bedre ivaretatt etter lovendringen, fordi den har ført til at prosessen har blitt kortere. For det biologiske prinsipp har endringen liten betydning, da det åpnes for at saker som kan få et annet resultat i lagmannsretten kan slippes gjennom. Det samme gjelder det mildeste inngreps prinsipp, hvis man kun anser selve omsorgsovertakelsen som et inngrep. Hvis man i tillegg inkluderer selve saksbehandlingen er inngrepene nå færre enn før, slik at det mildeste inngreps prinsipp ivaretas. I unntakstilfeller kan alle prinsippene veie i motsatt retning. Jeg viser her til behandlingen i forrige punkt.

Mulighetene for overprøving er mye mindre nå enn tidligere, noe som har gjort foreldrenes rettssikkerhet dårligere. Adgangen til å anke videre er så streng at nesten ingen saker slipper gjennom. Det fører blant annet til at Høyesterett i svært liten grad vil kunne bidra

med å utvikle rettstilstanden. På et generelt plan er riktignok det meste avklart allerede, og prinsipp saker kan uansett tillates anket. På andre rettsområder er det langt fra alle saker som slipper inn til behandling i lagmannsretten. Endringen er derfor ikke så inngripende som det kan virke som. Samtidig har alle sakene som siles allerede være gjenstand for en grundig behandling to ganger. Foreldrenes muligheter til å få overprøvet sin sak må på dette grunnlaget derfor sies å være tilfredsstillende.

EMK art 8 setter opp krav om at alle har rett til å få sin sak behandlet for domstolene i minimum en instans. Endringen i tvl § 36-10 (3) innebærer ikke at det stenges for all domstolsbehandling, og er således ikke i strid med menneskerettighetene.

Adgangen til å kunne anke direkte til lagmannsretten har, som jeg tidligere har vist, vært vurdert flere ganger. Sammenligningsvis er det blant annet tilfellet med saker som har vært behandlet i Trygderetten. Men i motsetning til fylkesnemnda som fatter administrative vedtak, er Trygderetten en klageinstans, jf Lov om anke til Trygderetten av 16/12-1966 nr. 9. Hvis barnevernsaker hadde blitt anket direkte til lagmannsretten ville det gitt kortere saksbehandlingstid enn tidligere, men lenger enn det som er tilfellet nå. Det er både fordi det tar lenger tid før saker kommer opp for lagmannsretten enn for tingretten, og fordi det ville vært en ordinær instans mer enn det er i dag. Ut fra tidsperspektivet, som er svært vesentlig, er derfor silingsadgangen en bedre ordning for barnet.

Tvl § 36-10 (3) har allerede vært benyttet i praksis en rekke ganger, og ført til flere avvisninger. Den ser derfor ut til å virke etter intensjonen.

7 Litteraturliste

- Gisle, Jon Jusleksikon, Kunnskapsforlaget 2. utgave 2002
Grinde, Turid Vogt Barnevernklager og rettsikkerhet, Oslo 1996
Haugli, Trude Samværsrett i barnevernssaker, Oslo, Universitetsforlaget AS 1998
Langbach, Tor: Tvistelovbrev nr. 33 – Rettslig overprøving av administrative tvangsvedtak, Domstolsadministrasjonen 2007.
Lindboe, Knut Barnevernrett, Universitetsforlaget 2. opplag 2006
Lindboe, Knut Kommentarer til barnevernloven?
Møse, Erik Menneskerettigheter, Oslo, Cappelen Akademisk Forlag 2002
Ofstad, Kari og Skar, Randi Barnevernloven med kommentarer, Gyldendal Akademisk 4. utgave 2004
Oppedal, Mons Akutthjemlene i barnevernloven, Oslo 2007
Sandberg, Kirsten Tilbakeføring av barn etter omsorgsovertakelse, Gyldendal Norsk Forlag AS 2003.
Tvisteloven kommentarutgave, Tore Schei, Universitetsforlaget 2007.
Barnevern, fylkesnemnder og rettssikkerhet, redigert av Asbjørn Kjønstad, Gyldendal Akademisk 2002
Barnevern og fylkesnemnd, redigert av Sturla Falck og Toril Havik, Oslo, Kommuneforlaget AS 2000
Barnevern og omsorgsovertakelse, redigert av Steinar Tjomsland, Oslo, Kommuneforlaget AS 2. utgave 2003.
Hagen, Tore og Rønbeck, Knut Forslag om endring av barnevernlovens prosessregler om rettslig prøving av fylkesnemndsvedtak, Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål nr 1/2006 s 10
Larsen, Mette Yvonne Overprøvelsesadgangen i barnevernsaker – til skade for barna?, Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål nr 1/2005 s 3
Lindboe, Knut Fylkesnemndene – ressursbruk, rettssikkerhet og rettslig overprøving, Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål nr 3/2005 s 188
Lindboe, Knut Hensynet til barnets beste i barnevernsaker, Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål 2003 s 115
Rønbeck, Knut, Aarsland Olsson, Jan Erik og Hagen, Tore Megling i barnevernsaker for tingretten, Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål 3/2007 s 186
- 1992 Lov om barneverntjenester 17/7-1992 Nr. 100
2005 Lov om mekling og rettergang i sivile tvister 17/6-2005 Nr. 90
1991 Lov om sosiale tjenester mv 13/12-1991 Nr. 81
1999 Lov om styrking av menneskerettighetens stilling i norsk rett av 21/5-1999
Den europeiske menneskerettskonvensjon Roma 1950
FN-konvensjon om sivile og politiske rettigheter 1966
FNs konvensjon om barnets rettigheter 1989
- NOU 1985:18 Lov om sosiale tjenester mv.

NOU 2000:12 Barnevernet i Norge. Tilstandsvurderinger, nye perspektiver og forslag til reformer.

NOU 2001:32 Rett på sak.

NOU 2005:9 Ressursbruk og rettssikkerhet i fylkesnemndene for sosiale saker.

Ot.prp.nr.76 (2005-2006) Om endringer lov 17. juli 1992 om barneverntjenester.

Ot.prp.nr.64 (2004-2005) Om lov om endringer i lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester og lov 13. desember 1991 nr. 81 om sosiale tjenester (sosialtjenesteloven) m.v.

Rt 1997 s 170

Rt 1991 s 668

Rt 2002 s 875

Rt 1984 s 289

Rt 1986 s 946

Rt 1992 s 242

Rt 1992 s 1303

Rt 1995 s 479

Rt 2004 s 1683

Rt 2006 s 457

Rt 2007 s 1136

HR-2008-543-U

FNV-2006-64-AGD

FNV-2006-118-TRL

